

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

**

*0: EK

*1: 2006-2007

*2: 2

*3: WordXP

*4: 2de vergadering

*5: Dinsdag 3 oktober 2006

*6: 13.30 uur

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 62 leden, te weten:

Van de Beeten, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Doek, Doesburg, Dölle, Van Driel, Eigeman, Engels, Essers, Franken, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Pormes, Pruikisma, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuyer, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen, Woldring en De Wolff,

en de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, de heer Veerman, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en de heer Van Geel, staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Bemelmans-Videc, Kox, Jurgens, Van der Linden en Van Thijn, wegens verblijf buitenslands in verband met verplichtingen voor de Raad van Europa;

Dupuis, wegens verblijf buitenslands in verband met het bijwonen van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties;

Hessing, wegens verblijf buitenslands;

Slagter-Roukema en Schuurman, wegens bezigheden elders;

Van Heukelum, wegens ziekte.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn

ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Ik deel de Kamer voorts mede dat voorgenomen beslissingen omtrent enkele ter instemming aangeboden JBZ-besluiten tijdens deze vergadering in de zaal ter inzage worden gelegd, conform het voorstel van de bijzondere commissie voor de JBZ-raad. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer heeft besloten conform dit advies.

**

(De bijlage is opgenomen aan het eind van deze editie.)<1>

De **voorzitter**: Aangezien voor het voornemen tot verlenging van verdragen, de verschillende verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd, de voorgenomen rechtshandelingen en de maatregel van bestuur die zijn voorgehangen en gedrukt onder de stukken 24493 (R1557), nr. 25; 24493 (R1557), nr. 26; 30591, nr. 1; 30592, nr. 1; 30593, nr. 1; 30638, nr. 1; 30641, nr. 1; 30648, nr. 1, herdruk; 30670, nr. 1; 30681 (R1813), nr. 1; 30688, nr. 1, de termijn is verstreken, stel ik vast dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze voornemens geen behoefte bestaat.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en het Burgerlijk Wetboek ter uitvoering van Richtlijn 2002/73/EG (30237)**.

(Zie vergadering van 26 september 2006.)

De **voorzitter**: Ik deel de Kamer mede dat minister De Geus ziek is. De regering wordt vertegenwoordigd door de minister van Justitie, de heer Hirsch Ballin, die wij bij dezen weer van harte welkom heten in deze Kamer. Wij wensen hem geluk en vooral ook veel wijsheid toe.

**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SGP, de ChristenUnie, D66 en de OSF tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

Het College van Senioren heeft geadviseerd, dit jaar geen algemene politieke en algemene financiële beschouwingen te houden. Ik stel voor, dit advies te volgen. Ik zie dat de heer Noten, de heer Rosenthal, de heer Werner, de heer Van Raak, mevrouw De Wolff, de

heer Schuyer, de heer Van Middelkoop en de heer Ten Hoeve hierover het woord wensen te voeren.

**

De heer **Noten** (PvdA): Voorzitter. De leden van mijn fractie hebben grote problemen met het niet door laten gaan van de algemene politieke beschouwingen en de algemene financiële beschouwingen. Wij hebben daar een aantal redenen voor.

De algemene politieke beschouwingen bieden niet alleen een moment om vooruit te kijken, maar ook een moment om terug te kijken naar wat er het afgelopen jaar is gebeurd, welke beleidsdoelstellingen zijn gerealiseerd en hoe het beleid daadwerkelijk is uitgevoerd. Wij vinden het buitengewoon ingewikkeld om die toets na afloop van een jaar niet te kunnen uitvoeren met de regering. De huidige regering is naar onze mening heel normaal, er is staatsrechtelijk niets bijzonders mee aan de hand en zij heeft een heel normale begroting ingediend. Je kunt er inhoudelijk wat van vinden, maar er is staatsrechtelijk niets mee aan de hand. Ik kan mij niet herinneren dat deze Kamer het vertrouwen in het kabinet heeft opgezegd en ik zou dus ook niet weten waarom wij dat debat niet zouden aangaan.

Er is nog een reden waarom wij denken dat dit debat gewoon nodig is. Deze Kamer heeft het budgetrecht. Het budgetrecht betekent dat wij uitspraken kunnen doen over de wijze waarop middelen tussen de verschillende beleidsterreinen zijn verdeeld. Een dergelijke discussie kan niet per beleidsterrein worden gevoerd. Die kan alleen worden gevoerd vanuit een algehele notie van beleidskeuzes die door een kabinet zijn gemaakt. Het is buitengewoon bevreemdend dat individuele begrotingen worden beoordeeld, terwijl het totaal en de samenhang ertussen buiten beschouwing worden gelaten. Dat gaat deze Kamer nu echter doen.

Ik meen mij te herinneren uit het verleden dat het budgetrecht een fundamenteel recht is van deze Kamer waaraan ook in hoge mate werd gehecht. Ik heb mij laten vertellen dat in de negentiende eeuw menig minister aftrad vanwege een dispuut naar aanleiding van het budgetrecht. Ik heb begrepen dat dit nog wel eens tot uitdrukking werd gebracht door de bezoldiging van een minister met één gulden te verlagen, wat een zeer duidelijk signaal bleek te zijn. Wij kunnen natuurlijk geen bezoldigingen verlagen, maar wij kunnen de minister wel verzoeken om dat zelf te doen. Ik denk dat het signaal dan ook wel duidelijk is. Ik heb grote moeite met het loslaten van het budgetrecht.

Er is nog een ander punt dat ik naar voren wil brengen. Het heeft te maken met de argumentatie die ik in deze Kamer nog niet heb gehoord, maar wel elders. Het idee dat het niet nodig is om algemene beschouwingen te houden en dat er niet gesproken hoeft te worden over de samenhang van deze begrotingen omdat er verkiezingen zijn op korte termijn, vind ik onbegrijpelijk. Verkiezingen zijn in dit verband volstrekt niet relevant. Het gaat om wetgeving, de motivatie ervoor en de beoordeling ervan. Dat doen wij in het hier en nu. Dat doen wij niet na 22 november, want dan heeft de kiezer gesproken. Het gaat niet om de vraag wanneer de kiezer spreekt, maar om de vraag wanneer deze Kamer spreekt.

De heer **Rosenthal** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie heeft geen behoefte aan algemene politieke en algemene financiële beschouwingen. Wij zien niet in hoe wij vlak voor de verkiezingen tot een redelijke gedachtewisseling zouden kunnen komen over waar de heer Noten op doelt. Naar het oordeel van mijn fractie zal het debat onherroepelijk verworden tot wat in mijn vakgebied "een vreemde vergadering" wordt genoemd. In 1966 vond er vlak voordat er grote rellen uitbraken in Amsterdam, zo'n vreemde vergadering plaats, een vergadering waarvan men zich af kon vragen waar zij over ging. Deze vergadering leidde tot woelingen en tot narigheid. Mijn fractie heeft geen behoefte aan zo'n vreemde vergadering.

Mijn fractie heeft wel behoefte aan een gedachtewisseling over de wijze waarop in deze Kamer in het algemeen de algemene politieke beschouwingen worden gehouden. De vraag is of de algemene politieke beschouwingen in de toekomst wat steviger en compacter kunnen worden vormgegeven. Wij vinden ook -- ik weet dat daar verschillend over wordt gedacht -- dat de aanwezigheid van het voltallige kabinet, vaak in erbarmelijke omstandigheden tegen tochtige ramen aangedrukt, niet echt noodzakelijk is.

De heer **Noten** (PvdA): Ik ondersteun uiteraard uw voorstel om de klimaatvoorziening in dit gebouw te verbeteren.

De **voorzitter**: Ik kan meedelen dat de ramen niet meer tochten. Er zijn al maatregelen genomen.

**

De heer **Noten** (PvdA): Ik heb nog wel een vraag aan u, mijnheer Rosenthal. Ziet u het houden van algemene beschouwingen door deze Kamer als een risico voor de staatsveiligheid? Heb ik dat goed begrepen?

De heer **Rosenthal** (VVD): Dat lijkt mij wat overtrokken.

De heer **Noten** (PvdA): Maar wat dan wel? U associeert het immers met een woelige gebeurtenis in 1966, waar ik zelf overigens niet bij was.

De heer **Rosenthal** (VVD): Dat was om u even de vreemde vergadering uit de jaren zestig in herinnering te brengen, maar daar gaan wij niet over door. Het gaat nu over nu. De algemene politieke beschouwingen zouden dit jaar, door omstandigheden, vlak voor de verkiezingen worden gehouden in een tijd dat het hoofd van velen naar andere zaken zal staan dan naar het terugkijken in de Eerste Kamer op vier jaar kabinetsbeleid.

De heer **Noten** (PvdA): Ik maak werkelijk bezwaar tegen de redenering dat wij geen algemene beschouwingen moeten houden omdat het hoofd van de burger er niet naar staat. Dat is namelijk een eindeloze redenering. Als je niet oppast, kom je bij de wereldkampioenschappen voetbal uit. Het gaat erom in hoeverre wij onze verantwoordelijkheid nemen en onze taken uitvoeren. Dat is de vraag. Ik vind het zeer merkwaardig om het niet te willen doen omdat het hoofd van de burger er niet naar staat of omdat de burger het wellicht verkeerd uitlegt.

GE Corrigeerd Stenogram Eerste Kamer, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Rosenthal** (VVD): Het gaat mij er niet om dat het hoofd van de burger er niet naar staat. Ik denk dat het hoofd van veel aanwezigen in deze zaal er op dit moment niet naar staat.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Geldt dat ook voor de datum van 31 oktober aanstaande, die aanvankelijk door het College van Senioren was geagendeerd? Ik heb de Kamer daar niet tegen horen opponderen. Op 31 oktober aanstaande zouden oorspronkelijk de algemene politieke beschouwingen worden gehouden. Wat is het verschil tussen die datum en een datum als 7 of 14 november aanstaande?

De heer **Rosenthal** (VVD): Wij verzetten de datum steeds en kwamen op een gegeven moment op 7, zo niet 14 november uit. In dat klimaat hebben wij hier in het College van Senioren over gesproken. Mijn fractie heeft toen gezegd dat dit te laat was voor het houden van de algemene politieke en algemene financiële beschouwingen.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Vindt de VVD-fractie dan dat de algemene beschouwingen zich niet verdragen met de verkiezingscampagne?

De heer **Rosenthal** (VVD): In eerste instantie zouden wij de algemene politieke en de algemene financiële beschouwingen half oktober houden. Toen is die datum verzet en nog eens verzet. Op een gegeven moment vond mijn fractie, alles afwegende, dat de datum zo dicht tegen de verkiezingsdatum kwam te liggen dat het geen zin meer had, omdat het dan een vreemde vergadering zou worden.

De heer **Werner** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie heeft in het College van Senioren tijdens de discussie over het al dan niet houden van de algemene politieke beschouwingen van meet af aan verkondigd, er dit jaar geen behoefte aan te hebben, maar ook geen spelbreker te willen zijn als een grote meerderheid er wel behoefte aan heeft. Daar zou mijn fractie zich naar schikken. Naarmate echter de tijd verstreek en de datum steeds verder naar achteren schoof, is bij haar het gevoel ontstaan dat het niet zo heel veel zin heeft om twee weken voor de verkiezingen in deze Kamer nog eens beschouwingen te houden over wat het kabinet voor het komende jaar in het vat heeft, terwijl heel Nederland druk aan het discussiëren is over wat een ander kabinet de komende jaren moet doen. Mijn fractie ziet deze Kamer ook niet graag een soort verkiezingszaaltje worden waarin vooruitgekeken wordt op de programma's van de verschillende politieke bewegingen.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Geldt de argumentatie van de CDA-fractie ten aanzien van de Miljoenennota ook voor de behandeling van de wetsvoorstellen voor inburgering, leerrechten en Werken aan winst? Moet de Eerste Kamer die nog wel behandelen of moet zij de behandeling daarvan ook uitstellen omdat de kiezer anders niet precies weet hoe het zit?

De heer **Werner** (CDA): U roert nu precies mijn andere punt aan, namelijk dat mijn fractie heel graag tijd wil

winnen om de bij de Eerste Kamer ingediende wetsvoorstellen af te handelen. Dat is een praktisch argument. Het schrappen van beleidsdebatten draagt daaraan bij. De CDA-fractie was er ook voorstander van dat het Europeadebat van de agenda werd afgevoerd. Zij wil dit jaar dus ook om praktische redenen van de algemene politieke beschouwingen afzien.

De heer **Van Raak** (SP): De heer Werner heeft weinig vertrouwen in zijn eigen fractie, maar zou meer vertrouwen in andere fracties moeten hebben, want die hebben misschien wel het vermogen om algemene beschouwingen te houden. De heer Rosenthal zei dat er vlak voor de verkiezingen eigenlijk geen normale discussie meer is te voeren. Ik wil benadrukken dat dit voor zijn fractie misschien geldt, maar niet voor alle fracties. Het probleem is dat de algemene beschouwingen heel dicht bij de verkiezingen zouden komen, maar het duurt nog heel erg lang voordat de verkiezingen er zijn. Welke datum ligt volgens de heer Werner ver genoeg van de verkiezingen af? De datum van 31 oktober is genoemd, maar het kan natuurlijk veel eerder. Bovendien is de Eerste Kamer niet aan de dinsdag gebonden; zij kan ook op maandag of woensdag vergaderen.

De heer **Werner** (CDA): Dat klopt, maar mijn fractie wil de tijd graag gebruiken voor wetgeving. Daarenboven -- dat heb ik al gezegd -- heeft mijn fractie van meet af aan gezegd, niet zo veel behoefte te hebben aan het houden van algemene politieke beschouwingen.

De heer **Van Raak** (SP): U mag uw eigen afweging maken. U mag er zelfs voor kiezen, niet mee te doen aan de algemene beschouwingen. De situatie is nu dat u en de heer Rosenthal de algemene beschouwingen onmogelijk maken. Als u er geen behoefte aan hebt om aan een debat mee te doen, mag u ervoor kiezen om er niet aan mee te doen. De huidige situatie is dat er geen debat komt. Dat lijkt mij een heel onzuivere zaak.

De heer **Werner** (CDA): Het gaat in deze Kamer in de eerste plaats om wetgeving. Ik ben het ook niet helemaal eens met de heer Noten dat door het niet houden van algemene beschouwingen het budgetrecht niet kan worden toegepast. Dat staat onverkort overeind. Dat kan hij nog altijd uitoefenen bij de behandeling van de wetten en begrotingen in deze Kamer. Over de argumentatie om al dan niet algemene beschouwingen te houden, verschillen wij natuurlijk van mening, anders zou dit debat niet plaatsvinden. Ik ben ervan overtuigd dat ik noch de heer Noten, noch u, noch anderen die voor het houden van de algemene politieke beschouwingen zijn, van mening kan doen veranderen. Dat is nu eenmaal democratie. Bij de stemming zal blijken waar een meerderheid voor is.

De heer **Noten** (PvdA): Ik begrijp van de heer Werner dat hij ons het budgetrecht niet wil onthouden.

De heer **Werner** (CDA): Dat kan ook niet.

De heer **Noten** (PvdA): Inderdaad. U kunt echter wel een beslissing nemen waardoor wij niet in staat zijn om dat uit te oefenen. Hoe moeten wij de individuele begrotingsbehandelingen doen zonder enig benul te hebben van de samenhang tussen de verschillende begrotingen? Wij weten niet waarom bij de ene begroting is gekozen voor 20 mld. en bij de andere voor 5 mld., terwijl het bij wijze van spreken andersom had kunnen zijn. Een gesprek daarover kunnen wij niet met de regering voeren, maar ik wil dat juist wel. De essentie van het budgetrecht is dat je niet als een boekhouder over individuele posten spreekt, maar met elkaar de visie van de regering als bestuur van dit land integraal benadert. Daarop moet de regering ook aangesproken willen worden, lijkt mij. Ik begrijp überhaupt niet hoe een regering dat niet kan willen.

De heer **Werner** (CDA): Ik heb net uitgelegd wat de argumenten van mijn fractie zijn. Niets staat u in de weg om bij de behandeling van het Belastingplan en Werken aan winst alsnog over de begroting als zodanig te praten en te zeggen wat u daarvan vindt. Dat kan iedere fractie voor zichzelf bepalen. De regering heeft echter ook al enige terughoudendheid betracht. Daarom zeg ik dat mijn fractie op dit moment geen behoefte aan algemene beschouwingen heeft. Dat verandert niets aan haar wens om in algemene zin wel algemene politieke beschouwingen te houden.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Als ik aan de aanwezige minister vraag of hij onderdeel is van een onvolwaardig kabinet, zal hij dat ontkennen. Hij zal zeggen dat hij deel uitmaakt van een volwaardig kabinet en dat hij een volwaardige minister is. Als ik aan de heer Zalm, de minister van Financiën, vraag of hij een onvolwaardige begroting heeft ingediend, zal hij zeggen: nee, mijnheer Van Raak, dit is een volwaardige begroting. Ik heb naar de algemene politieke beschouwingen aan de overkant gekeken. In mijn ogen vormden die enigszins een verkiezingsdebat, vooral van de kant van de fracties van het CDA en de VVD, maar het was toch ook een volwaardig debat.

De heer **Rosenthal** (VVD): Mijnheer Van Raak, kunt u de opmerking "vooral van de kant van de fracties van het CDA en de VVD" iets preciezer uitleggen? Mijn fractie heeft natuurlijk ook goed naar dat verkiezingsdebat gekeken.

De heer **Van Raak** (SP): U kent uw eigen fractie. De heer Werner hoorde ik dat ook al zeggen. U bent kennelijk beiden bang dat uw fracties in deze Kamer hetzelfde gaan doen. Ik heb er vertrouwen in dat andere fracties in deze Kamer dat beter kunnen. U ontnemt ons nu dus de mogelijkheid om de fouten van de overkant te herstellen. Dat is een zeer eigenaardige situatie.

De heer **Rosenthal** (VVD): Ik vind het wel aardig met dit soort discussies. In het Latijn zou men tegen u zeggen: quod erat demonstrandum.

De heer **Van Raak** (SP): Ik vind het fijn om onder filosofen te zijn.

De algemene beschouwingen in deze Kamer zijn ook altijd bijzonder. Aan de overkant heb je vak K, waardoor het kabinet wat hoogmoedig tegenover de Kamer staat, terwijl hier maar zeven ministers op een stoel mogen zitten. De anderen moeten op een kruk zitten, juist tegen dat wat koude raam. Dat geeft prachtig de verhoudingen weer die in een parlementaire democratie tussen kabinet en parlement horen te bestaan. De jaarlijkse aanblik van de regering die daar op krukjes zit, geeft mij het gevoel dat ik een volwaardige parlementariër ben. Ook die mogelijkheid wordt mij dit jaar onthouden.

Wij hebben een volwaardig kabinet, dat hoor ik almaar. Wij hebben een volwaardige begroting, dat hoor ik ook almaar. Dat betekent wat mijn fractie betreft, dat wij ook volwaardige algemene beschouwingen moeten houden. Een argument om dat niet te doen, luidt dat bepaalde bewindslieden niet aanwezig zouden kunnen zijn, maar dat is altijd een bijzonder slechte reden. Daar zijn gewoon regels voor. Er is een regel die aangeeft wanneer een minister afwezig mag zijn. Als die regel niet geldt, dan geldt die niet. De regels moet je ook niet vijf voor twaalf gaan veranderen.

Wij hebben overigens niet alleen een gewoon kabinet. Ik ben het met de heer Noten eens dat de verkiezingen eigenlijk nauwelijks een rol spelen. Wij hebben deze regering nog wel even. Na de verkiezingen blijft deze Kamer gewoon zitten. Wij zullen met de begroting wellicht ook nog lang moeten doen. Het is geen begroting voor twee maanden. Het is een begroting voor een jaar. Ik zou dus niet weten waarom wij in de Kamer niet zouden kunnen spreken over die volwaardige begroting, want wij zitten er nog een heel jaar aan vast en ook het nieuwe kabinet zal eraan gebonden zijn. Ik vind dat wij daar een heel serieus debat over moeten kunnen voeren. Wij zijn dus voor het houden van algemene politieke beschouwingen om al die mensen daar weer te kunnen zien zitten en om de verhoudingen weer zuiver te maken. Wij zijn ook voor algemene financiële beschouwingen. Wat ons betreft, kunnen die op 31 oktober worden gehouden, maar het mag ook veel eerder. Ik heb tijdens een interruptie al gezegd dat deze Kamer op elk moment van de week kan vergaderen. Daar zijn algemene financiële en algemene politieke beschouwingen belangrijk genoeg voor. Wij doen dat heel graag met, maar desnoods ook zonder de fracties van het CDA en de VVD.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Aan de argumenten die de heren Noten en Van Raak hebben aangevoerd om de algemene beschouwingen dit jaar gewoon te laten plaatsvinden, wil ik nog het volgende toevoegen.

De algemene beschouwingen zouden dit jaar ook een gelegenheid zijn om terug te kijken op vier jaar beleid van de kabinetten-Balkenende II en III. Normaal gesproken, zou het kabinet-Balkenende II zijn laatste jaar zijn ingegaan. Dan zouden wij hebben teruggekeken op het beleid van de afgelopen jaren. Er is op de valreep nog een soort noodkabinet samengesteld, het kabinet-Balkenende III, maar dat bouwt zowel beleidsmatig als qua personeel voort op het vorige kabinet. De mogelijkheid om terug te

kijken, wordt de Kamer nu ontnomen. Ik begrijp eerlijk gezegd niet op basis van welke argumenten dat gebeurt. Het lag altijd in de lijn om algemene beschouwingen te houden. Ik herinner mij dat de heer Lubbers dit voorjaar hier aanwezig was om het kabinet-Balkenende III in elkaar te timmeren. Toen is met ons besproken of de verkiezingsdatum van 22 november haalbaar was met het oog op een volwaardige behandeling van de prinsjesdagstukken, ook door de Eerste Kamer. Ik heb toen namens mijn fractie medewerking toegezegd aan die behandeling, op voorwaarde dat de verkiezingen op 22 november zouden plaatsvinden.

Dat wordt nu doorkruist door de fracties van CDA en VVD en wellicht door anderen. Waarom? Omdat de datum is gaan schuiven. Waarom is de datum gaan schuiven? Dat is gebeurd, omdat het kabinet ter meerdere eer en glorie van zichzelf heeft besloten om de embargoregeling, die al sinds jaar en dag tot het staatsrechtelijke gewoonterecht behoorde, te schrappen. Daardoor vonden de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer later plaats en konden wij niet, zoals te doen gebruikelijk, half oktober al aan de algemene politieke beschouwingen toekomen.

Daarna houden wij herfstreces. Onze fractie is overigens nog niet zo moe dat wij op 24 oktober al herfstreces willen hebben. Ik kan u verzekeren, voorzitter, dat het een heel beschaafde dag is. Ik hoop op die dag 47 jaar te worden en zeg hierbij graag toe dat, als wij de algemene beschouwingen op die datum houden, ik voor bitterballen zorg. Het lijkt mij dus geen probleem de algemene beschouwingen op 24 oktober te houden. Daarmee wordt ook tegemoetgekomen aan het bezwaar van de heer Werner dat dan de verkiezingscampagne aan de gang zou zijn, want die is dan nog niet van start gegaan.

De datum van 31 oktober was geagendeerd. Dat blijkt echter niet haalbaar te zijn, omdat er dan een Ecofinraad is. Het lijkt mij dat de ministers van Eco en Fin zich moeten opsplitsen. Als zij toch allebei naar Brussel moeten gaan, kunnen wij het debat met de minister-president houden. Hij voert inmiddels zijn derde kabinet aan en is mans genoeg om de juichbegroting van het kabinet-Balkenende III te verdedigen. Het is niet nodig dat het hele kabinet hier zit.

Wat nu gebeurt, is dat een meerderheid, een vrij nipte meerderheid, van deze Kamer een belangrijk debat frustreert. Ik vraag mij af hoe dat zich verhoudt tot de parlementaire mores. Er wordt een stuk naar de Staten-Generaal gestuurd, de Miljoenennota. Ik zou toch menen dat, als een substantiële minderheid van deze Kamer over dat stuk wil beraadslagen -- of je het nu algemene politieke beschouwingen, algemene financiële beschouwingen of een beleidsdebat over het algehele kabinetsbeleid noemt -- een kleine meerderheid van de Kamer die minderheid daar niet in zou mogen frustreren. Ik heb wel in de gaten wat de argumenten zijn. De VVD is bang voor een vreemde vergadering en voor oproerige woelingen in de samenleving. Dat maakt onze animo om dat debat in te gaan, alleen maar groter. De CDA-fractie is volkomen duidelijk in haar opportunisme: zij wil de tijd nuttig besteden met het behandelen van wetsvoorstellen die in haar kraam te pas komen. Het CDA wil de juichbegroting de juichbegroting laten en daar geen kritiek op toelaten.

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter. Het is na elf jaar even wennen om als lid van Hare Majesteits oppositie het woord te voeren. De vraag is niet of een debat wordt gefrustreerd, maar of mijn fractie behoefte heeft aan algemene beschouwingen. In 1983, toen de grondwetswijziging hier aan de orde was en mijn voorganger Jan Vis daarover het woord voerde, stelde hij dat de grondwetswijziging ontegenzeggelijk tot gevolg had dat de Eerste Kamer zou politiseren. Eigenlijk zijn wij vanaf dat moment, eerst onder zijn leiding en daarna onder die van mij, steeds tegen het houden van algemene beschouwingen in deze Kamer geweest. Wij vinden dat een Fremdkörper dat hier helemaal niet thuishoort. Als ons dus wordt gevraagd of wij algemene beschouwingen willen, dan is daarop het antwoord: neen.

Ik heb goed geluisterd naar wat de heer Noten zei. Ik vind dat dit serieus moet worden gewogen. Zijn eerste argument komt erop neer dat zijn fractie de algemene beschouwingen niet zozeer beschouwt als een beschouwing die alleen maar aangeeft wat de toekomst is. Dat zou dan -- dat zei hij er niet bij, maar dat zeg ik -- aan de overkant horen. De PvdA-fractie kijkt meer naar wat er terecht is gekomen van het gevoerde beleid. Dat is een serieus argument. Ook bijstelling van het beleid is een onderwerp dat je hier zou kunnen bespreken. Nu speelt echter een belangrijke rol dat volstrekt onduidelijk wordt wie dan leiding moet geven aan die veranderingen. Eén ding weten wij zeker, namelijk dat het zittende kabinet die wijzigingen niet meer zal doorvoeren.

De heer **Van Raak** (SP): Ongetwijfeld komt er na de verkiezingen een kabinet van een andere kleur, misschien wel van een heel andere kleur. Wij hebben echter altijd een kabinet. De zaken die wij hier bespreken met een minister, bespreken wij ook met het kabinet. Die zaken gelden ook voor een volgende regering.

De heer **Schuyer** (D66): Mensen zijn tijdelijk, bestuur is eeuwig. Dat weet ik. Ik weet overigens niet of er een kabinet van een andere kleur komt. Dat heeft allemaal te maken met wat de kiezer op 22 november doet.

Zou het een aardige gedachte zijn om de tegenstellingen te overbruggen en te besluiten dat wij op 29 november algemene beschouwingen houden?

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Voorzitter. Het was aanvankelijk niet de bedoeling dat wij, de fracties van de ChristenUnie en de SGP, hierbij het woord zouden voeren, maar na enkele opmerkingen van in het bijzonder de heer Noten ontstond er bij ons een wat ongemakkelijk gevoel. Wij nemen in het parlement een zelfstandige positie in; wij behoren zeker niet tot de coalitie, maar wij behoren ook niet echt tot de oppositie, in die zin dat wij klaar zouden staan om de macht over te nemen als de kiezer daarom vroeg. Tenminste, zo is het tot nu toe. Hoe het later zal zijn, zien wij dan wel.

Wij zijn echter niet ongevoelig voor bezwaren die inhouden dat de rechten van parlementaire fracties of van de oppositie zouden worden beknod. Hierover heb ik even nagedacht, maar ik denk toch dat de heer Noten wat dit betreft iets te hoog heeft ingezet. Er is in elk geval geen sprake van het beknotten van het budgetrecht. Hoe

belangrijk wij algemene politieke beschouwingen ook vinden, het zijn uiteindelijk niet meer dan beschouwingen. Er worden geen formele beslissingen genomen, dat gebeurt daarna. Dat wij in de Eerste Kamer ook al op een "eigen" manier met het budgetrecht omgaan en dat wij beleidsdebatten hebben gehouden, zal ook de heer Noten weten. Dit belangrijke bezwaar vind ik dan ook niet echt van toepassing. Als wij elkaar gingen beknotten in onze wetgevende competenties, dan zouden wij verkeerd bezig zijn, maar daar is geen sprake van.

Voor zover de Eerste Kamer ook een kamer van reflectie van algemene politieke aard is, lijkt mij het debat in de Tweede Kamer een les. Dat debat ging echt alleen maar over de verkiezingen; ik had ook niet anders verwacht. Als wij daarop reflecteren, komen wij in hetzelfde vaarwater terecht.

Al met al denk ik dat het niet zo nodig is om hoge woorden te spreken over het niet doorgaan van de algemene beschouwingen. Dat onze fracties het voorstel van het College van Senioren steunen, heeft te maken met een tweetal taxaties. Wij hebben er niet zo veel behoefte aan om met een kabinet te debatteren waarvan je redelijkerwijze maar één ding kunt verwachten, namelijk heel mooie verhalen over de Verenigde Oost-Indische Compagnie en alles wat daarmee annex is; de heer Noten zal begrijpen wat ik hiermee bedoel. Elk kabinet heeft recht op propaganda, maar ik zou daar toch niet altijd gelegenheid voor willen bieden. Bovendien heeft mijn standpunt ook iets te maken met het karakter van deze Kamer. Ik vind het eerlijk gezegd bijna ondenkbaar dat je op dit moment een groep politici bij elkaar kunt brengen om over politiek te spreken zonder dat daar onmiddellijk de verkiezingen bij betrokken worden. Dat is bijna onmogelijk; ik zou het zelfs ongezonder vinden. Ik verwacht dus dat zo'n debat alleen dat karakter zou krijgen. Daarmee zou de Eerste Kamer in de politieke vuurlinie terecht komen. Hoezeer ik dat doorgaans ook kan appreciëren, ik denk dat deze Kamer zich hiermee geen dienst zou bewijzen. Daarom lijkt het mij een uiting van bedachtzame wijsheid om uw voorstel te volgen, voorzitter.

De voorzitter: Voor de goede orde, het is een advies van het College van Senioren aan de Voorzitter van de Kamer. En ik stel de Kamer voor, dit advies te volgen.
**

De heer Ten Hoeve (OSF): Voorzitter. Ik ben niet tegen het houden van algemene beschouwingen in deze Kamer, want het is voor een partij als de mijne een van de weinige gelegenheden om buiten het behandelen van concrete wetsvoorstellen te treden. Naar mijn gevoel is het dus zinvol. Desondanks vind ik dat er een vreemde situatie zou ontstaan door algemene beschouwingen te houden met een kabinet dat bijna demissionair is. Het gaat immers niet alleen om het omzien in wrok of in triomf, het gaat vooral om het naar voren kijken en aanwijzingen geven voor wat wij willen. Dat is deze keer eigenlijk onmogelijk.

In stemming komt het voorstel van de voorzitter.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, GroenLinks en de SP tegen dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.
**

*B
!Stroomlijnen hoger beroep!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot het hoger beroep in strafzaken, het aanwenden van gewone rechtsmiddelen en het wijzigen van de telastlegging (stroomlijnen hoger beroep) (30320).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer Witteveen (PvdA): Voorzitter. Het is voor mijn fractie een genoegen, over dit wetsvoorstel van gedachten te wisselen met de nieuwe minister van Justitie, die wij in dit huis zo goed kennen. Tegelijkertijd spijt het ons, niet te kunnen debatteren met de vorige minister van Justitie, die zich in het kader van het meerjarige project voor de herziening van het strafprocesrecht zeer in de materie had verdiept. Het is hierbij nodig om de diepte in te gaan en zelfs helemaal af te dalen tot de werkvloer, waar strafrechters, officieren van justitie en advocaten met de nieuwe procedure moeten werken en waarbij zij onverminderd aan hoge rechtsstatelijke kwaliteitseisen zullen moeten voldoen.

Dit wetsvoorstel staat voor mijn fractie niet alleen in de context van het grotere project herziening strafvordering, maar ook in die van de kloof tussen beleid en uitvoering. De Algemene Rekenkamer heeft over dit onderwerp een reeks van rapporten uitgebracht, waarin op tal van terreinen van overheidsbeleid werd vastgesteld dat bij het vormen van beleid en bij de daarvoor gehanteerde wetgeving onvoldoende wordt gekeken naar de vraag, hoe de uitvoerende instanties en de professionals die daar deel van uitmaken, met het beleid en de nieuwe regels moeten werken en of zij van mening zijn dat zij de problemen die zij in de praktijk tegenkomen, er beter mee kunnen oplossen. Terwijl de Tweede Kamer hieraan een kort en oppervlakkig debat gewijd heeft, heeft de Eerste Kamer zich er diepgaand mee beziggehouden. Er zijn gesprekken met deskundigen geweest en er heeft overleg plaatsgevonden met de Algemene Rekenkamer en de Raad van State. Er is hiervan een rapport gemaakt en dit is met de regering besproken. Deze discussie heeft er echter vooralsnog niet toe geleid dat de uitvoerende instanties in de wetgevingsstukken zelf aan het woord komen, terwijl de Eerste Kamer dit via een motie van de heer Van Thijn wenselijk heeft genoemd.

In de discussie over de kloof tussen beleid en uitvoering is de aandacht niet primair op de wetgeving van Justitie gericht geweest. Daar bestaat namelijk de goede praktijk dat er over wetsvoorstellen die de rechterlijke macht betreffen, advies wordt gevraagd aan de Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse Orde van Advocaten en de

beroepsvereniging van rechters. Dit wetsvoorstel laat zien dat deze maatregel nog niet genoeg is om het perspectief van de uitvoering tijdig bij de wetgevingsprocedure te kunnen betrekken. Wie met de bril van de strafrechter, bijvoorbeeld, kijkt naar de in het wetsvoorstel geïntroduceerde beslissing over de toegang tot het hoger beroep, ontdekt tal van praktische vragen waarover niet goed is nagedacht. Ook zijn er heel principiële kwesties aan de orde die alleen vanuit de praktijk goed ingeschat kunnen worden. In de praktijk wordt gepoogd, niet alleen de machine van het strafproces te laten draaien, maar ook de traditionele waarden van de strafrechtspleging tot gelding te laten komen. Ik zal in mijn bijdrage dit ten onrechte verwaarloosde perspectief aanhouden, met dank aan degenen die mij hierover hebben geïnformeerd; ik kan niet spreken uit eigen kennis of ervaring.

Het wetsvoorstel past in een herzieningsoperatie die een drieslag vormt. Er zijn bagatelzaken, zaken waarin met één rechterlijke instantie wordt volstaan en waarvan het OM er zelf veel zal afdoen. Dan zijn er de ernstige zaken, die in drie instanties worden afgedaan. En ertussenin komt een nieuwe categorie van zaken met een beperkte omvang en een relatief gering belang, waarvoor berechting in twee instanties niet meer vanzelfsprekend is. Dit wordt afhankelijk gemaakt van een verlofstelsel. De regering noemt dit in de memorie van antwoord een veiligheidsklep. Deze terminologie is onthullend; kennelijk moet de hoofdregel, de normale bedrijfsvoering, worden dat de afdoening zonder hoger beroep verloopt. Een veiligheidsklep heb je immers maar zelden nodig. Als de verdachte eenmaal tot het hoger beroep is toegelaten, dan geldt daarbij een methode van werken die "voortbouwend appel" wordt genoemd, waarbij zo veel mogelijk alleen de nog overgebleven twistpunten aan de orde komen en niet wordt overgedaan wat al in eerste instantie is behandeld.

Het stelsel dat de minister voor ogen staat, is er door de beantwoording van vragen van mijn fractie en van de CDA-fractie niet bepaald duidelijker op geworden. Het wordt geen echt grievenstelsel, zo begrijpen wij, maar ook geen volledige behandeling van de vragen die voorkomen in de artikelen 348 tot en met 350 van het Wetboek van Strafvordering. Enerzijds zegt de minister dat het onderzoek op de terechtzitting zo moet worden ingericht dat het meer gericht is op datgene wat de partijen verdeeld houdt -- daar zit ook de winst en de efficiency -- anderzijds moet de strafrechter volgens hem wel blijven letten op alle vragen van het beslissingenschema dat in de genoemde artikelen voorkomt. Dit impliceert dat er ook vragen bekeken moeten worden waarover de partijen het niet uitdrukkelijk oneens zijn. De minister meent dat dit een beperkt aanvullend onderzoek kan zijn, in vergelijking met het onderzoek dat in eerste instantie ook al op basis van het beslissingenschema is verricht. Maar dit kan helemaal niet, want een rechter zal toch, als hij aan dit schema gebonden is, de overtuiging moeten hebben dat alle vragen beantwoord zijn. Dus zal hij ambtshalve ook moeten letten op de vragen waarover de partijen niet strijden. De toetsing door de Hoge Raad in cassatie zal toch ook altijd inhouden dat wordt nagegaan of de rechter in hoger beroep zich wel met het hele beslissingenschema heeft beziggehouden. Als dat niet meer de bedoeling is, zal de wet op dit punt

gewijzigd moeten worden. Dat blijkt dan ineens een heel principiële ingreep.

Over de consequenties van het verlofstelsel voor de wijziging van de tenlastelegging laat de minister zich op twee verschillende manieren uit. Enerzijds ontkent hij dat het een doorbreking is van de equality of arms, als de verdachte bij het formuleren van de redenen voor het instellen van hoger beroep geen rekening kan houden met de verandering van de tenlastelegging. Het lijkt ons vreemd dat het geen doorbreking zou zijn. Anderzijds erkent de minister dat "de verdediging zich doorgaans in een voorafgaand aan de behandeling ingediend schriftuur nog niet over zo'n wijziging heeft kunnen uitspreken" (pagina 3). Maar dat hoort ook zo in een voortbouwend appel. Kan de minister deze tegenspraak toelichten? Is het niet zo dat de gevolgen voor de verdediging heel ingrijpend kunnen zijn, gelet op de zeer ruime mogelijkheden die er zijn om in hoger beroep een geheel andere tenlastelegging te dienen? Kan dan de strafrechter ook nog wel een erg gerichte voortbouwende behandeling garanderen of moet hij eigenlijk toch op de oude manier te werk gaan? En wat is dan de winst?

Nu het verlofstelsel zelf. Ook daar wringt de redenering van de minister in de memorie van antwoord. Enerzijds is het verlofstelsel als zodanig kennelijk een volwaardige instantie in de zin van artikel 14 van het Bupo-verdrag. De minister verwijst overigens naar het Zevende Protocol bij een ander verdrag, namelijk het EVRM. Anderzijds is de hele voorzittersprocedure er een die achter een bureau plaatsvindt, waarbij geen hoor en wederhoor van de betrokken partijen plaatsvindt, hetgeen toch uitdrukkelijk een van de waarborgen van de genoemde verdragen is. De voorzitter die verlof moet verlenen voor het hoger beroep, treedt volgens de minister helemaal niet op als een rechterlijk college. Het is dus geen raadkamerprocedure. Als dat zo is, kan inderdaad de eis van hoor en wederhoor misschien niet gesteld worden, maar als wat treedt de voorzitter dan op? Als een anoniem, in het geheim opererende verdelingsinstantie? Het is toch Het proces van Kafka niet? Vreemd is dat de niet-gekwalificeerde werkzaamheid van de voorzitter bovendien met een grote mate van beleidsvrijheid dient te worden verricht, want de minister wil deze beslissing niet verder normeren. De minister haast zich deze vervelende indruk weg te nemen, door een parallel te trekken met de rechter-commissaris, die immers ook geen raadkamer is en in de procedure vele beslissingen neemt alleen op basis van de stukken en zonder hoor en wederhoor toe te passen. Maar die parallel is helemaal niet zo verhelderend. De minister miskent met de vergelijking met de rechter-commissaris dat het wetboek een waterscheiding kent tussen het voorbereidend onderzoek, waar het gerechtelijk vooronderzoek deel van uitmaakt en het onderzoek op de terechtzitting. De beslissingen van de rechter-commissaris betreffen alleen vooronderzoek. Niet voor niets bepaalt het wetboek steeds dat als de zittingsrechter voor nader onderzoek verwijst naar de rechter-commissaris, dat nader onderzoek steeds als gerechtelijk vooronderzoek geldt omdat anders het dwingende schema onderzoek ter terechtzitting-raadkamer moeten worden gehanteerd. Een andere parallel ligt meer voor de hand: de voorzittersbeslissingen die geregeld zijn in de artikelen

591 en 591a Sv zijn ook aangemerkt als raadkamerprocedure. Daar is een interessante analogie.

Volgens mijn fractie wordt hier dus een breuk geforceerd met een praktijk die belangrijk gevonden wordt om principiële redenen. Het lijkt mijn fractie alleszins aannemelijk dat de hoven bij de voorzittersbeslissing ertoe zullen overgaan toch een raadkamerprocedure te houden, met oproeping van partijen en hoor en wederhoor. Weg efficiencywinst! Als de minister hier de praktijk wil veranderen, zal hij zulks uitdrukkelijk in de wet tot uitdrukking moeten brengen.

Het verlofsysteem heeft vermoedelijk ook nadelen voor het Openbaar Ministerie. De voorzitter moet van de minister een ruim toetsingskader ontwikkelen om verlof al dan niet te verlenen. Stel dat de voorzitter op grond daarvan verlof verleent bij een grief die gebaseerd is op veronderstelde onschuld na een veroordeling in eerste aanleg en dat het OM daarover evenmin is gehoord als de verdachte, want dat is immers zo tijdbesparend. In het licht van de veronderstelling dat de voorzitter die verlof verleent, ook degene is die de zaak, waarschijnlijk als unus, op de zitting gaat behandelen, ligt dan het verlenen van verlof en het gegrond achten van het beroep wel heel erg dicht bij elkaar. Enigszins gechargeerd gezegd: voor het OM zal dit nu op geheime rechtspraak lijken. Wij zijn terug bij Kafka, waar wij niet willen zijn.

Zal het lukken bij het gestroomlijnde hoger beroep het midden te houden tussen de bagatelzaken en de ernstige zaken? De minister spreekt hier met twee tongen. Hij zegt enerzijds heel duidelijk dat achter de abstracte categorie misdrijven met een geldboete van ten hoogste €500 in de praktijk slechts de eenvoudige lichte varianten van de wettelijke misdrijven schuilgaan, zoals eenvoudige diefstal en eenvoudige mishandeling. Anderzijds erkent hij dat het in het economisch strafrecht om complexe zaken kan gaan, waar het verlof om in hoger beroep te gaan sneller zou moeten worden verleend. Mijn fractie pleit ervoor om nu duidelijk uit te spreken dat het wenselijk is dat het verlof om in hoger beroep te gaan, in dit soort kwesties altijd wordt verleend omdat het gaat om verdachten die er prijs op stellen door een rechter te worden gehoord. Denk bijvoorbeeld aan delicten waarvoor ondernemers vervolgd worden. Vaak is het pas in hoger beroep zo dat het hele verhaal aan het licht komt. Een van de functies van de rechtspleging is om de mogelijkheid te bieden om je verhaal te doen aan een onpartijdige en onafhankelijke rechter die je eventueel zal straffen, maar wel nadat je bent gehoord. Voor het vertrouwen in justitie is het wezenlijk dit te blijven doen, ook als wij het hoger beroep stroomlijnen.

In het gestroomlijnde hoger beroep zal soms meervoudig en vaak in unuszittingen worden geopereerd. De tendens om meer zaken door slechts één rechter te laten afdoen, wordt door dit wetsvoorstel nog verder doorgezet. Toch is juist die tendens niet zonder problemen. Uit een onderzoek, uitgevoerd door de Raad voor de rechtspraak, naar de kwaliteit van de rechtspleging, getiteld Kwaliteit kost tijd, komt naar voren dat er een sterke behoefte is om een andere rechter de vonnissen van de unus te laten meelesen en dat hiervoor in de toedeling van middelen niet is voorzien. Voor de strafsector zou hiervoor een bedrag van ongeveer 21 mln. extra nodig zijn, vindt de raad. Dat

laat wel zien dat er een grens is aan de winst in efficiency die geboekt kan worden door meer zittingen enkelvoudig te laten plaatsvinden. De minister schrijft dat door de stroomlijning van het hoger beroep in te voeren, er meer capaciteit vrijkomt voor de afdoening van de zwaardere gevallen. Een mooie redenering, maar dan moet toch allereerst voordat wij ons rijk gaan rekenen, gewaarborgd worden dat er voor de gestroomlijnde hogerberoepszaken voldoende middelen zijn en komt vervolgens de vraag hoe de minister ervoor gaat zorgen dat er echt meer geld beschikbaar komt voor de zware gevallen. Ik zou dat graag uitgedrukt willen zien in normen over de zittingsruimte en in de Lamicienormen. Graag ook hierop een reactie.

Tot slot nog een enkele opmerking over de afschaffing van de eenparigheidsregel bij meervoudige behandeling. Begrijp ik het goed, dan is dit een consequentie van het voortbouwende appel. Er is dan in het nieuwe stelsel geen reden meer om een versterkte meerderheid te eisen voor een andersluidende beslissing dan in eerste aanleg. De eenparigheidsregel in hoger beroep heeft nu juist tot strekking de bescherming van de burger in het oog te houden. Wat betreft de bewezenverklaring en de hoogte van de straf gaat van eenparigheid het signaal uit dat de verdachte zorgvuldig wordt behandeld en niet in een soort tombola terecht is gekomen. Stel -- dit is even een rekenvoorbeeld -- dat in eerste instantie tot vrijspraak is besloten met een verhouding van twee tegen één en dat in hoger beroep deze beslissing met twee tegen één wordt omgedraaid. Dan hebben in totaal drie rechters zich voor en drie rechters zich tegen uitgesproken en wordt de verdachte toch onherroepelijk veroordeeld. Dat ziet er niet goed uit. Justice must not only be done, it must also be seen to be done, om het op z'n Engels te zeggen. De eenparigheidsregel heeft een belangrijke symbolische dimensie.

Het wetsvoorstel waarover wij nu spreken, vertoont in de optiek van de PvdA-fractie een aantal ernstige gebreken die een goede uitvoering van het wetsvoorstel bemoeilijken, zeker als het wetsvoorstel op korte termijn in werking zou treden. Het verdient dan ook overweging, nog eens goed naar enkele onderdelen van het voorstel te kijken en daarbij in overleg te treden met de voorzitters van strafkamers van gerechtshoven die bij die uitvoering een belangrijke rol zullen moeten vervullen. Wellicht zou dit ook tot aanpassingen van de wet moeten leiden. Wij wachten de antwoorden van de minister met belangstelling af.

Voorzitter: Bierman-Beukema toe Water

*N

De heer **Pruiksma** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik vind het een eer en een genoegen om als eerste van mijn fractie met deze minister in deze regeerperiode te mogen debatteren.

Het wetsvoorstel dat wij vandaag behandelen, heeft een voorgeschiedenis van ongeveer drie jaar. Dat is tamelijk kort en dat valt te prijzen. De grondslag van het wetsvoorstel treffen wij aan in de notitie Algemeen kader herziening Wetboek van Strafvordering, die op 22 oktober

2003 aan de Tweede Kamer werd aangeboden. Voorop stond toen de wens de middelen voor de strafrechtspleging doelmatig in te zetten en dubbeling van werkzaamheden zo veel mogelijk te voorkomen. In grote lijnen volgt het wetsvoorstel de aanbevelingen van het rapport Stroomlijnen in hoger beroep, dat weer voortborduurde op het onderzoeksproject Strafvoordering 2001 onder leiding van de wetenschappers Knigge, thans advocaat-generaal bij de Hoge Raad, en Groenhuijsen.

Mevrouw de voorzitter. Met onze inbreng voor het voorlopig verslag hebben wij nogal wat zaken aan de orde gesteld; zo u wilt: overhoop gehaald. De inbreng was kritisch van toon als het rechtsbeschermingsbeginsel aan de orde kwam en hij bevatte vragen naar het waarom en het waarom niet als niet direct duidelijk was welk probleem of welke redenering de opmaat had gevormd voor het besluit om de appelprocedure in het strafrecht te hervormen op de manier die met het wetsontwerp wordt voorgesteld. Een van de redenen had kunnen zijn de wens om een bezuinigingsoperatie in een wetenschappelijk verantwoord jasje te steken, maar de minister, althans zijn ambtsvoorganger, heeft dat in de memorie van antwoord stellig ontkend. Alhoewel, in de memorie van toelichting is met zoveel woorden de term "werkdruk" gebruikt en dat op aangeven van het Openbaar Ministerie. Wij handhaven daarom onze opinie dat een zeker bezuinigingselement aan dit wetsvoorstel niet kan worden ontzegd en wij zullen volgende wetsvoorstellen in deze richting daarop kritisch blijven toetsen.

De minister blijkt van oordeel dat voortbouwend appel nog steeds principieel zal zijn te onderscheiden van het grievenstelsel. Op zichzelf is die constatering juist, maar zij gaat voorbij aan de door ons in het voorlopig verslag aangehaalde capaciteitsproblematiek binnen de zittende magistratuur die, naar verwacht, niet zal uitnodigen tot het beantwoorden van meer vragen dan de appellante heeft gesteld. Dat mag toch op zijn minst een verschraling van de tweede, feitelijke instantie heten. Deelt de minister deze opvatting, in aanmerking nemend de reactie van zijn ambtsvoorganger in de memorie van antwoord op onze inbreng?

Blijkbaar blijft tussen de minister en mijn fractie verschil van inzicht bestaan over de wenselijkheid om partieel appel mogelijk te maken. Wij zouden dat wel willen, maar de minister, althans zijn ambtsvoorganger, wil dat niet. Dat is jammer en ik illustreer dat met een voorbeeld. In een omvangrijke fraudezaak met duizenden pagina's strafdossier, tegenwoordig vaker regel dan uitzondering, zou een aanzienlijke tijdsbesparing worden bereikt in het geval dat partieel appel wordt ingesteld tegen enkel de strafmaat. Het onderzoek ter zitting in hoger beroep kan dan worden beperkt tot de persoonlijke omstandigheden van de verdachte en tot de over hem of haar uitgebrachte rapportages. Aangiften, verklaringen van de verdachte, verklaringen van getuige-deskundigen en alle andere wettelijk bestaande bewijsmiddelen hoeven niet meer expliciet en stuk voor stuk aan de verdachte te worden voorgehouden. Tel uit je winst! In een half uur kan worden bereikt waar anders een of meer dagen voor nodig zouden zijn geweest, namelijk afronding van de behandeling van de strafzaak in tweede, feitelijke instantie. Dat zou met recht stroomlijning van het hoger beroep zijn

geweest. In hoeverre de appelrechter uit een oogpunt van zelf bedachte doelmatigheid zal trachten om materieel te handelen alsof er partieel geappelleerd wordt, valt nu niet te overzien. Zou niettemin de minister zich daarover in zijn antwoorden aan deze Kamer willen uitlaten? Ik verwijs graag naar wat mijn fractie daarover in het voorlopig verslag naar voren heeft gebracht.

Voorzitter. Een steen des aanstoots bij dit wetsvoorstel vormt het verlofstelsel. Dat stelsel introduceert een derde categorie strafzaken. Naast licht, dat een harde appelgrens kent, en ernstig is er de categorie midden waarbij de mogelijkheid van hoger beroep aan toestemming van de voorzitter van de strafkamer van het hof is gebonden. Aangezien ons kleine land naar schatting zo'n 50 strafkamers bij de hoven met even zoveel voorzitters kent, rijst vanzelf de vraag naar handhaving van de rechtseenheid. De minister vertrouwt in dat opzicht op de afstemming van beleid binnen het landelijk overleg sectorvoorzitters, maar hij weet net als wij dat bij dat overleg ook een lid van de Raad voor de rechtspraak is betrokken. Dat is de instantie die aan de geldkraan draait. Evident is ook dat beperking van het aantal appels in budgettaire opzicht positieve consequenties heeft. Is de minister in staat en bereid om in dit verband in deze Kamer voorbeelden van het belang van een goede rechtsbedeling te geven, zodat de parlementaire geschiedenis ten minste een aanknopingspunt biedt voor dit absoluut nieuwe fenomeen? Ik kan u verzekeren dat de strafrechters in appel hem daarvoor erkentelijk zullen zijn. De minister spreekt bovenaan bladzijde 4 van de memorie van antwoord in dit verband van een open en algemeen criterium. De minister zal inmiddels hebben begrepen dat juist daarin onze zorg schuilt.

Is de minister van oordeel dat in geval de voorzitter van de strafkamer het verlof weigert, terwijl de veroordeelde verdachte wel had willen appelleren, de kracht van gewijsde van het rechtbankvonnis gelijk is aan de kracht van gewijsde van het veroordelend vonnis van de rechtbank waarin de veroordeelde verdachte heeft berust? Gedacht moet worden aan de bewijskracht van het vonnis in een civiele procedure waarmee bijvoorbeeld schadevergoeding van de veroordeelde zal worden gevorderd.

In het voorlopig verslag heeft mijn fractie gevraagd of de mogelijkheid van griffierecht is overwogen. De minister heeft daarop geantwoord dat bij griffierecht het te verwachten voordeel in de zin van lagere aantallen appels niet opweegt tegen de dan optredende nadelen, los van de principiële aspecten van de zaak. De minister heeft ons daarmee overtuigd en de discussie over het griffierecht kan daarmee achterwege blijven.

Voorzitter. Ik kom vervolgens te spreken over het punt dat de heer Witteveen ook al aan de orde stelde: de eenparigheidsregel. De nu bestaande eenparigheidsregel wordt afgeschaft en vervangen door de meerderheidsregel. Voortaan zal gelden dat bij vrijspraak in eerste aanleg door de rechtbank niet meer is vereist dat veroordeling in hoger beroep door het hof slechts mogelijk is indien de drie raadsheren eenparig van oordeel zijn dat veroordeling moet volgen. Dat lijkt op het eerste gezicht volstrekt aanvaardbaar, maar kan vreemde consequenties hebben. Stel het geheim van de raadkamer is even afgeschaft, zodat

wij allen kunnen meeluisteren. In de raadkamer komen de rechters in de rechtbank met een stemverhouding van twee voor en één tegen tot vrijspraak. Op het appel van het Openbaar Ministerie komt het hof met een stemverhouding van twee voor en één tegen tot een veroordeling. Dus na een aanvankelijke vrijspraak die met opluchting zal zijn begroet, volgt alsnog een veroordeling, hoewel rekenkundig de stemmen staakten: drie voor vrijspraak door twee rechters en een raadsheer en drie voor veroordeling door één rechter en twee raadsheren. Nogmaals, het geheim van de raadkamer verhindert dat men van deze absurditeit kennisneemt, maar vreemd blijft het. Zal de minister in het voorgaande aanleiding vinden om de mogelijkheid te overwegen om alsnog partieel appel in het strafvorderlijk instrumentarium op te nemen? Ik heb geen concreet voorbeeld, maar wij wachten zijn reactie met belangstelling af.

Zoals wij bij aanvang hebben gezegd moet de voorbereiding van drie jaar lang genoeg zijn geweest om problemen als zojuist beschreven onder ogen te zien en van een adequate oplossing te voorzien. In de memorie van toelichting en de memorie van antwoord hebben wij daarover niets kunnen vinden. Wat de memorie van antwoord op bladzijde 11, tweede alinea, daarover meldt, gaat aan ons probleem voorbij.

Voorzitter. De rechtspraktijk ziet met lede ogen de invoeringsdatum van 1 januari 2007 naderen en zij beseft dat de vijf appelcolleges niet over voldoende opleidingscoördinatoren beschikken om de leden van het college en de gerechtsambtenaren tijdig op te leiden en te instrueren. Dat probleem zou op te lossen zijn met een gefaseerde invoering van deze nieuwe wet, aan de introductie waarvan binnen de gerechten nogal wat haken en ogen zitten. Een deel ervan schetste ik hiervoor. Is de minister in dat licht bereid om te komen tot een gefaseerde invoering van deze wet, zodat voor dit probleem niet nodeloos langer hoeft te worden gevreesd?

Waar het in feite een in principieel opzicht nogal ingrijpende wetwijziging betreft, zou het wellicht aanbeveling verdienen, via een horizonbepaling of anderszins een tijdstip aan te wijzen waarop de werking van het nu voorgestelde systeem kan worden geëvalueerd, het liefst aan de hand van de door de professionals opgedane ervaringen. Van de minister horen wij graag, of hij bereid is daaromtrent aan deze Kamer een toezegging te doen. Wij wachten het antwoord van de minister met belangstelling af.

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Het stelen van een fiets is een misdrijf, namelijk diefstal. Daar staat een maximumstraf van ten hoogste vier jaar op. Is door de verdachte slechts één fiets gestolen, dan wordt er niet zwaarder gestraft dan met een geldboete van ten hoogste €500. Dit alles valt op te maken uit de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel, te weten de pagina's 20 tot en met 22. De minister haalt daarbij cijfers aan van het OM over 2004. Worden er echter twee fietsen gestolen, dan komt de geldboete al gauw uit op een hoger bedrag. Als het over een gestolen auto gaat, hebben wij het over

diefstal van een geheel andere orde, en is een geldboete van €500 ver uit beeld.

In het geval die ene fiets is gestolen en de dader is veroordeeld tot een geldboete die niet hoger is dan €500, geldt voor hoger beroep een verlostelsel, mits het voorliggende wetsvoorstel tot wet wordt. Degene die is veroordeeld wegens het stelen van een auto, en die dus een hogere straf dan de €500 opgelegd heeft gekregen, heeft in principe zonder meer de mogelijkheid van hoger beroep, zij het dat het een gestroomlijnd hoger beroep is, namelijk een voortbouwend appel. Het verlostelsel, anders gezegd de toelating tot hoger beroep, en het voortbouwend appel zijn twee zeer belangrijke wijzigingen van het Wetboek van Strafvordering, die worden voorgesteld in het voorliggende wetsvoorstel. Ik zal mij in mijn bijdrage van vandaag hoofdzakelijk beperken tot die twee aspecten van het wetsvoorstel.

De VVD-fractie heeft waardering voor de grondige voorbereiding van het wetsvoorstel. In het Strategisch Akkoord van augustus 2002, het Programma naar een veiliger samenleving -- ook wel Veiligheidsprogramma genoemd -- van oktober 2002 én het Hoofdlijnenakkoord van mei 2003 is de noodzaak van voortvarende afdoening van strafzaken op de agenda gezet. In zijn notitie van 22 oktober 2003 aan de Tweede Kamer over het algemeen kader herziening Wetboek van Strafvordering noemt de minister de stroomlijning van de procedure in hoger beroep als een van de onderwerpen waarover een wetsvoorstel zal worden voorbereid. Die notitie van 22 oktober 2003 sluit weer aan bij de aanbevelingen die zijn gedaan in het rapport van het driejarige onderzoeksproject Strafvordering 2001, onder leiding van de hoogleraren Knigge en Groenhuijsen. Vervolgens heeft de ambtelijke werkgroep hoger beroep en verzet op 12 november 2003 voorstellen gedaan voor stroomlijning in hoger beroep, vanuit de vraag welke wettelijke veranderingen aanbevelenswaardig zijn, ten behoeve van het stroomlijnen in hoger beroep. In het wetsvoorstel zijn de voorstellen van de werkgroep grotendeels overgenomen. Vervolgens zijn over het wetsvoorstel het OM, de Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en de Nederlandse Orde van Advocaten geraadpleegd.

Mijn fractie ondersteunt de inzet van het wetsvoorstel, dat een efficiëntere inzet van de mogelijkheden van hoger beroep in strafzaken mogelijk moet zijn, zonder afbreuk te doen aan het recht van een behandeling in twee instanties. In het wetsvoorstel wordt dat gerealiseerd. De minister stelt in de memorie van toelichting dat met het wetsvoorstel, naast de bevordering van de efficiency, een kwalitatieve verbetering van de behandeling van strafzaken in hoger beroep wordt beoogd. Deze uitlating van de minister doet meteen de vraag opkomen, of in het huidige stelsel de behandeling in hoger beroep kwalitatief wellicht te wensen overlaat. Dat kan de minister toch niet bedoeld hebben? Mijn fractie leest deze passage in de memorie van toelichting en de memorie van antwoord zo, dat de kwaliteit van de behandeling in hoger beroep weliswaar goed is, maar dat verbetering altijd mogelijk is. Ja, waar niet? Daarnaast -- en naar de mening van mijn fractie heeft de minister juist ook daar het oog op -- neemt de kwaliteit van de zaken in hoger beroep toe,

onder andere doordat partijen, verdediging en OM, duidelijk moeten aangeven, waartegen hun bezwaren tegen het vonnis in eerste aanleg zich richten, en doordat de zaken tot €500 aan een verlofstelsel zijn onderworpen. En omdat de kwaliteit van de zaken toeneemt, neemt de kwaliteit van de behandeling in hoger beroep toe. Is de minister het eens met deze analyse?

Mijn fractie heeft nog een enkele vraag aan de minister. In het voorlopig verslag is de vraag opgeworpen, of niet door dit wetsvoorstel het vertrouwen van de burger in de rechtspraak afneemt, omdat het voor de rechtzoekende burger lastiger wordt zijn verhaal aan een tweede rechter voor te leggen. De minister antwoordt daarop, op pagina 8 van de memorie van antwoord: "Over het geheel bezien leiden de voorstellen mijns inziens dan ook niet slechts tot doelmatigheidswinst, maar ook tot een verhoging van de kwaliteit van het appel in strafzaken. Dit draagt bij aan het vertrouwen in de rechtspraak van de burgers, zowel de rechtzoekende burger als de onpartijdige waarnemers." Is dat nou wel zo? Volgt de gemiddelde burger strafzaken in hoger beroep? Trekt de gemiddelde burger uit de behandeling van die strafzaken casu quo de uitkomst ervan de conclusie dat het goed is gesteld met de rechtspraak? Dat je daarin vertrouwen kunt hebben? Of heeft de gemiddelde burger meer te maken met "lichte zaken" in zijn min of meer directe omgeving, die ongetwijfeld terecht niet werden toegelaten tot hoger beroep, maar waaruit de conclusie wordt getrokken dat het maar slecht is gesteld met de rechtspraak in Nederland? Mijn fractie deelt de vrees van de Partij van de Arbeid niet dat door het wetsvoorstel grote schade wordt toegebracht aan het vertrouwen in de rechtspraak bij de "gewone man", maar vraagt wel aan de minister om de aandacht voor de communicatie naar de samenleving over strafrecht en strafzaken niet te laten verslappen, en wellicht zelfs nog te verbeteren.

Mijn fractie heeft er in het voorlopig verslag op gewezen dat het, in het licht van dit wetsvoorstel, van groot belang is dat het vonnis in eerste aanleg goed, dat wil zeggen degelijk is gemotiveerd. Wij zijn het eens met de minister als hij in de memorie van antwoord stelt dat het niet het doel van dit wetsvoorstel is, de nadruk te leggen op de berechting in eerste aanleg. Dat is juist. Inderdaad is er artikel 359, lid 2 van Strafvordering. Desalniettemin doen wij een oproep aan de minister om, voor zover dat in zijn macht ligt, te bevorderen dat de vonnissen in eerste aanleg helder en degelijk gemotiveerd zijn. Voor partijen bevordert dat het niveau van de vervolprocedure, dan wel de acceptatie van het niet gebruik kunnen maken van een vervolprocedure.

Voor lichte, eenvoudige zaken -- het voorbeeld dat ik in het begin van mijn betoog aanhaalde van de diefstal van die ene fiets met als straf een geldboete van maximaal €500 -- stelt het wetsvoorstel een verlofstelsel voor. In het voorlopig verslag stelde mijn fractie de vraag, of het verlofstelsel wel voldoende capaciteitswinst oplevert, in het licht van het ruime afwegingskader van de voorzitter. De minister antwoordt in de memorie van antwoord dat het ruime afwegingskader de voorzitter juist veel flexibiliteit geeft om de zaak efficiënt af te doen. De minister vervolgt dat het in het verlofstelsel om lichte, eenvoudige zaken gaat, waarbij een ervaren raadsheer in

staat zal zijn, snel tot de kernpunten door te dringen. Kunnen wij hieruit afleiden dat voor zaken die zijn onderworpen aan het verlofstelsel per definitie een ervaren raadsheer zal worden ingezet, en misschien wel moet worden ingezet? Zo ja, is dit bekend aan de gerechtshoven? Heeft dit mogelijkwijs consequenties voor de capaciteit van de gerechtshoven, voor de inzet van ervaren raadsheren bij gecompliceerde zaken?

Mevrouw de voorzitter, mijn fractie ziet het belang van dit wetsvoorstel in. Wij zien in dit wetsvoorstel met betrekking tot het voortbouwend appel en tot op zekere hoogte ook met betrekking tot het verlofstelsel eenzelfde tendens als in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, met de substantiëringsplicht. De rechtspraak biedt voldoende mogelijkheden voor een justitiabele om letterlijk tot zijn recht te kunnen komen, en in het geval van het strafrecht geldt dat ook voor het OM, maar dan moet de justitiabele, casu quo het OM, zijn standpunt wel tijdig met voldoende argumenten onderbouwen. Dat is een alleszins redelijke eis.

Voorzitter: Van den Berg

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter, voordat ik afrond wil ik het volgende opmerken. De heer Pruiksmas voerde het woord namens de fractie van het CDA. Hij is raadsheer in het Hof Leeuwarden. Lidmaatschap van deze Kamer, en tevens deel uitmaken van de rechterlijke macht, is geen incompatibiliteit. Niet te ontkennen valt dat de rechterlijke macht direct is betrokken bij dit wetsvoorstel. Mijn fractie vraagt zich dan ook af, of het wel zo verstandig is dat specifiek over dit onderwerp de heer Pruiksmas namens het CDA het woord heeft gevoerd. Met belangstelling wachten wij de beantwoording door de minister af.

De beraadslaging wordt geschorst.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*B

!Geurhinder en veehouderij!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels inzake geurhinder vanwege tot veehouderijen behorende dierenverblijven (Wet geurhinder en veehouderij) (30453).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Ik spreek mede namens de fractie van de SP en GroenLinks. Ik ben verrast door de aanwezigheid van twee bewindlieden. Dat betekent dat dit debat door de regering zeer serieus wordt genomen en dat stellen wij buitengewoon op prijs.

Dit debat over de Wet geurhinder gaan wij in met een dubbel gevoel. Wij erkennen de noodzaak om regels te stellen omtrent geurhinder, laten wij gewoon stank zeggen, als gevolg het houden van dieren. Wij constateren dat in

ons landelijk gebied terzake van deze problematiek nadrukkelijk verschillende belangen een rol spelen en dat goede regelgeving noodzakelijk is om de gang van zaken tussen verschillende belanghebbenden ordentelijk te regelen. Het is interessant om te zien dat met deze wet de overheid die het meest nabij is, namelijk de lokale overheid, meer speelruimte krijgt. Dat vergroot de kans op maatwerk.

Ons dubbele gevoel heeft te maken met het feit dat de praktijk van de afgelopen decennia heeft getoond dat het buitengewoon ingewikkeld is om op overzichtelijke wijze keuzes te maken die tot goede oplossingen leiden. Nogmaals, de kans op meer lokaal maatwerk is een goede zaak. Hierbij is het wel de vraag hoe gemeenten verantwoording afleggen over de wijze waarop zij die ruimte invullen en wat het verantwoordingskader is. Meer beleidsvrijheid betekent immers ook een ruimere variatie in de wegging van belangen. Een vorm van inhoudelijke sturing hierop kan geen kwaad omdat toch een zekere versplintering van de normstelling dreigt. Het meegeven van een inhoudelijk kader hoeft op zichzelf geen beperking van de autonome beslissingsruimte te betekenen. Het is voor een transparante belangenafweging wel goed om te weten op welke wijze gemeenten worden geacht milieu, volksgezondheid, ruimtelijke ordening en economie te wegen. Ook het stimuleren van het betrekken van burgers hoort daar bij. Hoe wordt gecommuniceerd met burgers en bedrijven over de wijze waarop gemeenten hun ruimte gaan invullen? Zijn de bewindslieden bereid om in nader overleg over de uitvoering met de VNG hieraan aandacht te besteden? Uit de werking van natuur- en milieueducatie weten wij dat het betrekken van burgers bij de inhoud de kansen vergroot op een breder draagvlak, ook voor moeilijke beslissingen. Het zou aanleiding moeten zijn om dat instrument te hanteren, ook in het geval van de Wet geurhinder veehouderijen.

Dat de wet die thans de beheersing van geurproblemen met veehouderijen regelt nog maar drie jaar oud is, is ook een bewijs van de complexiteit en de moeilijkheidsgraad van de sturing op het vaststellen en tegengaan van hinder door geur. Het feit dat nog andere regelgeving, bijvoorbeeld de Wet ammoniak en veehouderij onderweg is, versterkt dat bewijs. Het probleem van de meetbaarheid van de hinder, de discussie over de aard van de hinder en de rol die de subjectieve beleving speelt maken dat vraagstukken omtrent rechtsbescherming en rechtszekerheid extra aandacht vragen.

In de behandeling tot nu toe is veel aandacht besteed aan het bredere belang van deze wet. Leefbaarheid en vitaliteit van het platteland en de ontwikkelingsmogelijkheden van het landelijk gebied voor agrariërs en andere bewoners worden rechtstreeks geraakt door deze wet. Het is naar ons oordeel noodzakelijk dat het grotere geheel nadrukkelijk in beeld blijft. De regering heeft op verschillende plaatsen duidelijk gemaakt dat zij ons oordeel deelt. Onze fracties zouden in dat licht graag weten waarom in de nota van wijziging van 19 juni 2006 (30453, nr. 10) in artikel 8 een zekere rangorde is aangebracht in de factoren die gemeenteraden bij het vaststellen van hun verordening moeten betrekken bij het bepalen van "de andere waarde" en de afstand. De nieuwe

redactie van dit artikel wekt de indruk dat de gewenste ruimtelijke inrichting van het gebied minder zwaar gewogen hoeft te worden, maar dat is nu juist voor een bredere afweging essentieel. Graag helderheid van de bewindslieden.

Die helderheid willen onze fracties nog op een ander punt. In het slot van de behandeling in de Tweede Kamer is door de regering op het laatste moment nog een nota van wijziging ingediend waarover geen debat heeft plaatsgevonden. De bijzondere hectiek van de laatste dagen voor juist dit zomerreces zal daaraan debet zijn geweest. De nota van wijziging van 29 juni 2006 (30453, nr. 22), waarin de gemeenteraad de bevoegdheid krijgt om het eigen grondgebied als het ware tot concentratiegebied te verklaren, impliceert dat er ook buiten de reconstructiegebieden in veedichte gebieden sprake kan zijn van een verlicht regime. Dat roept de vraag op wat in de nota van wijziging nu precies wordt bedoeld en welke begrippen hierbij (moeten) worden gehanteerd. Is het bijvoorbeeld ook denkbaar dat een gemeenteraad in een concentratiegebied een zwaarder regime inzet?

Het moet mijn fractie van het hart dat deze wijziging riekt naar gelegenheidsregelgeving. De staatssecretaris heeft gedurende de gehele behandeling gevochten voor consistentie en zwaar ingezet op normneutraliteit. In zijn brief van 28 juni 2006 (30453, nr. 21) heeft hij zijn rug recht gehouden, maar hij introduceert met deze laatste wijziging toch een risico. Wij hopen dat de regering in haar antwoord onze indruk en zorg kan wegnemen.

Onze fracties hebben zich eerder ook bezorgd getoond over de rechtsbescherming in het systeem van deze wet. In het advies van de Raad van State over dit wetsontwerp is geconstateerd dat kiezen voor werken met een verordening op grond van de Gemeentewet betekent dat geen beroep openstaat op de bestuursrechter. De Raad van State argumenteert dat ook gekozen kan worden voor een aanpak analoog aan de ruimtelijkeordeningssystematiek. De juridische basis wordt er niet door aangetast en ook de speelruimte voor gemeenten wordt er ten principale niet kleiner door. De regering heeft in haar antwoord op het advies aangegeven dat de relatie tussen een verordening op grond van de Wet geurhinder en de ruimtelijke ordeningswetgeving beperkt is en dat het daarom meer voor de hand ligt om te blijven bij de keuze voor de Gemeentewet. In het antwoord wordt tevens gerefereerd aan de democratische legitimatie van het bepalen van waarde en afstand met betrekking tot geurhinder door de keuzes die de gemeenteraad als direct gekozen orgaan maakt. Dat laatste spreekt ons in principiële zin aan, maar het roept tegelijkertijd de vraag op of die democratische legitimatie in de trajecten op grond van de ruimtelijkeordeningswetgeving dan minder zwaar telt. Kunnen de bewindslieden toelichten op welke basis van welke criteria is gekozen voor het systeem met een verordening op grond van de Gemeentewet? Voorts vragen wij hun ook in te gaan op het belang van het betrekken van burgers. In de RO-systematiek is veel aandacht voor inspraak. Gemeenten hebben de vrijheid om daarvan ook bij eigen verordeningen gebruik te maken. Juist in de onderhavige problematiek kan een interactieve benadering helpen om de complexe belangenafwegingen

zorgvuldig vorm te geven. Wij willen dit ook weten omdat nu alleen via civielrechtelijke procedures een beroep op de rechter gedaan kan worden en dus het risico bestaat op meer en soms zeer uiteenlopende uitspraken waardoor de werking van de wet ondergraven kan worden. Dat klemt des te meer in het licht van de vraagtekens die wij hebben opgeworpen bij de uitbreiding van mogelijkheden voor een verlicht regime buiten de concentratiegebieden.

Ik ben mijn betoog begonnen met een dubbel gevoel. Ik moet eerlijk bekennen dat dit ook te maken heeft met het feit dat ik niet eerder zo sterk het idee heb gehad onder een Haagse kaasstolp te werken als bij de voorbereiding op dit wetsontwerp. Dat heeft niets te maken met de associatie van kaas met geur, want ik houd van sterke kazen, maar wel met het feit dat in de discussies veel vaktaal wordt gebezigd en nieuwe vaktaal wordt gevormd en vooral met het feit dat de aanpak te sectoraal is. Stank is een vorm van belasting die eigen is aan de bedrijfsvoering van veehouderijen en overigens ook van andere bedrijven. Stank is niet de enige hinder, niet het enige niet gewenste, of minder gewenste effect van het houden van dieren. Er is ook sprake van schadelijke stoffen, van milieueffecten. Er is echter meer dat in het beoordelingskader een rol speelt. Het gaat uiteindelijk om het totale leefklimaat op het platteland. Dat vraagt om een uitgebalanceerde kijk op de toekomst, die overigens niet in alle facetten te voorzien is. Het vraagt om een integrale kijk waarin letterlijk de balans wordt gezocht tussen positieve en negatieve effecten en tussen de belangen van boeren en burgers. Dat gaat over veel meer dan stank. De opstelling van de staatssecretaris in de Tweede Kamer laat zien dat hij daar gevoelig voor is. Een integrale benadering vraagt om goed afgestemde regelgeving, om flexibiliteit en om kaderwetgeving zodat wij minder automatisch in de muizenval van de sectorale benadering terechtkomen. Ik verwijs hierbij naar mijn opmerkingen over de versplintering van de normstelling aan het begin van mijn betoog. Hoe kijkt de regering hier tegen aan en is zij bereid om daar met haar inbreng in bijvoorbeeld het raamwerk van het programma Vitaal platteland ook werk van te maken? Tenslotte kan aandacht voor de rol van de provincies in dat verband geen kwaad.

De regering, de staatssecretaris in het bijzonder, heeft een lastig karwei te klaren. Ongetwijfeld kent de staatssecretaris het PvdA-manifest Mensenwerk in het Landelijk Gebied, waarin de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de mensen wordt neergelegd. Dat engagement is leidend geweest voor onze bijdrage. Besluitvorming zo dicht mogelijk bij mensen verlangt heldere kaders, adequate rechtsbescherming en een wervende visie op de ontwikkelingsmogelijkheden van ons platteland met zijn zo uiteenlopende bewoners, burgers, boeren en viervoeters.

*N

De heer **Ketting** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Wij bevinden ons in een wat delicate staatsrechtelijke situatie. Wij behandelen een wet die is ondertekend door de staatssecretaris van VROM, met een memorie van antwoord die is ondertekend door de minister van VROM, maar mijn fractie treft naast de staatssecretaris van VROM aan de minister van LNV. Als ik mijn richt tot de

staatssecretaris, wil ik even duidelijk stellen dat dit geen enkele persoonlijke of inhoudelijke preferentie met zich brengt. Ik vertrouw op de spreekwoordelijke eenheid van beleid van dit kabinet plus de teamgeest die daar heerst en zal blijven heersen, opdat het Koninkrijk daarvan de zegeningen zal ondervinden.

"Wij krijgen uit de Eerste Kamer vaak de opmerking dat wij nogal slordige wetgeving afleveren. Wordt in de landelijke stankwet de beoordeling van de rechtsgelijkheid meegenomen, zodat wij daarover straks geen gedonder krijgen vanuit de Eerste Kamer?" Namens mijn fractie kan ik de heer Waalkens van de Partij van de Arbeid, van wie dit citaat afkomstig is, enigszins geruststellen. Dit wetsvoorstel is helder, beknopt, doelgericht en niet onnodig ingewikkeld of fijnmazig. Wat dat betreft voldoet dit wetsvoorstel aan de toets van het kabinetsbeleid voor regelgeving. De gekozen beleidslijn om meer bevoegdheden naar lokaal niveau te brengen en meer ruimte te geven voor maatwerk kan evenzeer op instemming van mijn fractie rekenen. Verder beoordelen wij positief dat dit wetsvoorstel een duidelijke vereenvoudiging van de bestaande regelgeving inhoudt.

Mijn fractie stelt een nadere verduidelijking van het hanteren van de best beschikbare technieken (BBT) in de IPPC-richtlijn op prijs. Bij iedere vergunningverlening moet worden beoordeeld of de installatie waar het over gaat, wel voldoet aan dit criterium. Het is mijn fractie niet geheel duidelijk hoe deze beoordeling plaatsvindt. Omdat de inhoud van de BBT uiteraard met de tijd wijzigt, en dat is maar goed ook, is het van belang dat de voor de vergunningverlening noodzakelijke toetsing aan dit veranderende begrip verifieerbaar, redelijk en voorspelbaar is. Het belang voor de betrokken ondernemer is namelijk groot. Het gaat niet alleen om het verkrijgen van een vergunning, maar de invloed op de te maken investeringen en daarmee op de nationale en internationale concurrentiepositie is niet gering. Dit klemt temeer daar in de memorie van toelichting terecht gewag wordt gemaakt van een afname van het aantal veehouderijen en daarmee van het totale veebestand in Nederland. Deze sector is van wezenlijk belang voor onze economie. Voorkomen moet worden dat regelgeving onnodige en dus ongewenste belemmeringen opwerpt. Gaarne hoor ik hierop een reactie van de staatssecretaris.

Ook zonder de uitgesproken zorg van de heer Waalkens zou de rechtspositie van de betrokken agrarische ondernemers door mijn fractie aan een oordeel zijn onderworpen. Mijn fractie is niet gerustgesteld door het beeld dat deze beoordeling oproept. Zij kan zich vinden in de opvatting van de Raad van State dat deze verordening niet past in de regels voor bestuursrechtelijke rechtsbescherming. De Raad van State adviseert zelfs het wetsvoorstel hiertoe aan te passen en het nader te motiveren, wanneer hiertoe niet wordt besloten.

De staatssecretaris heeft dit advies niet gevolgd. Naar de mening van de staatssecretaris is de rechtsbescherming binnen het kader van de Gemeentewet toereikend, omdat het een gemeentelijke verordening betreft. Voorts noemt hij nog de beleidsvrijheid van de gemeente en haar democratische legitimatie.

Dat mag allemaal zo zijn, maar een gemeente heeft in dit soort gevallen een afweging te maken tussen

een aantal vaak tegenstrijdige belangen. Deze afweging is per definitie voor discussie vatbaar. Daarbij moet de betrokken agrarische ondernemer zich als individu teweerstellen tegen een gemeentelijk apparaat en de daarin besloten invloedssferen. Ook is waarneembaar dat de weerstand tegen het agrarisch bedrijf en de daaruit voortspruitende effecten, zoals geur, toeneemt en dus ook de druk om hieraan beperkingen op te leggen. Als daarbij nog wordt beseft dat de gemeente een oordeel moet vormen over internationale aspecten, zoals BBT, komt het mijn fractie voor dat hier sprake is van een onbalans in het gewicht van de twee partijen.

Kan de staatssecretaris nader motiveren waarom hij niet heeft gekozen voor een evenwichtiger rechtsbescherming, zoals de Raad van State heeft geadviseerd? Hierbij hoeft niet alleen te worden gedacht aan de bestuursrechter. Het kan zijn dat een ombudsmanachtige tussenpartij kan bevorderen dat de belangen van partijen zo goed mogelijk met elkaar worden verzoend.

Mijn fractie heeft gemist op welke wijze de staatssecretaris inhoud geeft aan het advies van de Raad van State, wanneer niet wordt gekozen voor bestuursrechtelijke rechtsbescherming. In dat geval drong de raad er terecht op aan, de keuze nader te motiveren en inzichtelijk te maken welke criteria de regering bij de keuze van rechtsbeschermingsregimes hanteert.

Mijn fractie acht de motivering zwak. De staatssecretaris wijst op de zwakke relatie tussen de verordening en de ruimtelijke ordeningswetgeving. Naar de mening van mijn fractie weegt het belang van de betrokken agrarische ondernemer zeker even zwaar, maar dat komt niet in het geding. Voorts heeft mijn fractie niet aangetroffen welke criteria de regering bij de keuze van rechtsbeschermingsregimes hanteert. Gaarne hoor ik hierop een reactie van de staatssecretaris.

Mijn fractie hecht eraan, op de hoogte te blijven van de wijze waarop en de mate waarin dit wetsvoorstel geurhinder beperkt. Verwonderlijk is dat niet is voorzien in een mechanisme voor monitoring en evaluatie. Zij dringt er bij de staatssecretaris op aan, hieraan in de toekomst wel inhoud te geven en vraagt de staatssecretaris op welke wijze hij voornemens is dit tot stand te brengen.

Mijn fractie wacht met belangstelling het antwoord van de staatssecretaris af.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Beide voorgaande sprekers, de heren Eigeman en Ketting, hebben zich opmerkingen veroorloofd over de vertegenwoordiging van het kabinet bij de behandeling van het wetsvoorstel in deze Kamer. Ik wil hier slechts aan toevoegen dat het de fracties van de SGP en de ChristenUnie genoeg doet dat twee bewindslieden van VROM en van LNV in deze Kamer het kabinet vertegenwoordigen, anders dan bij de behandeling in de Tweede Kamer het geval was. Dat lijkt ons inhoudelijk de meest correcte vertegenwoordiging.

Dit wetsvoorstel zou volgens onze fracties als hamerstuk kunnen worden afgedaan. De tijd die behandeling in deze Kamer vergt, behoeft wat ons betreft niet in de weg te staan aan inwerkingtreding van de wet op

1 januari aanstaande, aannemende de regering deze datum nog steeds haalbaar acht. De totstandkoming van het wetsvoorstel is gepaard gegaan met veelvuldig en intensief overleg met onder andere het landbouwbedrijfsleven en vertegenwoordigers van de medeoverheden. De behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is een voorbeeld te noemen van vruchtbaar gemeen overleg tussen regering en Kamer. Uit berichten die ons bereiken, blijkt dat de landbouwsector over het algemeen positief oordeelt over het wetsvoorstel.

Een van de redenen voor onze fracties om bij de plenaire behandeling in deze Kamer aandacht te besteden aan het wetsvoorstel is het aspect wetgevingskwaliteit. Het is bepaald winst te noemen dat het voorstel naar verwachting een einde maakt aan een situatie die de staatssecretaris tijdens het hoofdlijnen debat in de Tweede Kamer op 27 maart jongstleden karakteriseerde als een drama. Hij nam zelfs het woord "rampzalig" in de mond, terugziende op de afgelopen tien jaar.

Als het wetsvoorstel aan de gestelde doeleinden beantwoordt, zal daarmee een einde komen aan een kluwen van gedetailleerde wetten, deelwetten, niet afgeronde wetten, richtlijnen en een massaal bestand van rechtelijke uitspraken. De met dit voorstel beoogde wet is te beschouwen als een *lex specialis* ten opzichte van de Wet milieubeheer. Het voorstel maakt onderdeel uit van een totaalpakket van maatregelen dat gericht is op de bevordering van de vitaliteit van het landelijk gebied, óók gezien vanuit de landbouw. Na tien jaar van stagnatie, beperking en onduidelijkheid -- ik doel dan uiteraard op de Richtlijn veehouderij en stankhinder 1996 -- lijken er in gebieden waar de landbouw overheerst weer meer ontwikkelingsmogelijkheden te komen. De gewijzigde Wet veehouderij en ammoniak, die deze Kamer nog niet heeft bereikt, zal dat nog wel moeten bevestigen. In de reconstructiegebieden zal, nu de Wet stankemissie veehouderijen wordt vervangen en stankcirkels en mestvarkeneenheden tot het verleden gaan behoren, meer ruimte voor dynamiek in de veehouderij komen, zo mogen we verwachten. Bedrijven in reconstructiegebieden, buiten de bebouwde kom wel te verstaan, krijgen met de nieuwe maximale geuremissiefactor van 14 odour units meer mogelijkheden dan andere buiten zulke gebieden. Hebben wij dat goed begrepen? En betekent dit dus dat de gevreesde extra beperkingen die in reconstructiegebieden worden voorzien grond missen? Uiteraard worden wij op dit punt graag gerustgesteld.

Voorzitter. Een van de kernpunten bij dit wetsvoorstel is de toekenning van gemeentelijke bevoegdheden tot afwijking binnen de bandbreedte van de gestelde normen. Die aanpak kan de flexibiliteit ten goede komen en het beroemde maatwerk opleveren. Het betekent echter wel dat naast de nog te verwachten ministeriële regeling geurhinder en veehouderij als annex van het voorstel van wet dat wij nu behandelen, gemeentelijke stankverordeningen te verwachten zijn, zonder -- zoals de heer Ketting al aangaf -- de mogelijkheid van beroep. Als gemeenten niet met eigen verordeningen komen, geldt natuurlijk de wet. Maar de ene gemeente zal wél en de andere zal niet met een verordening komen. Tussen de gemeenten die dat wél doen, zullen verschillen ontstaan en dus ook een mate van ongelijkheid ten opzichte van de

belanghebbenden. Zelfs binnen een gemeente kunnen verschillen ontstaan, dit alles het nieuwe landsdekkend beoordelingskader ten spijt. De bevoegdheden van gemeenten gaan vrij ver. De heer Eigeman roerde dit punt ook aan. Uit de tweede nota van wijziging hebben wij bijvoorbeeld dit begrepen dat gemeenten buiten concentratiegebieden het beoordelingskader voor concentratiegebieden op gemeentelijk grondgebied van toepassing kunnen verklaren. Hebben wij dat goed gezien en gaat dat niet wat ver, te ver in het licht van deze kaderwet als ik haar zo noemen mag?

Voorzitter, ter afsluiting. In de wandeling wordt de beoogde wet veelal als "stankwet" aangeduid. Onze voorkeur zou uitgaan naar een andere benaming en wel "Geurhinderwet platteland".

*N

De heer **Van Gennip** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ook mijn fractie verheugt zich over de duidelijke onderstreping van het belang van dit wetsvoorstel door de aanwezigheid van twee bewindspersonen. Met dit wetsontwerp wil het kabinet een wettelijk kader bieden voor de beoordeling van geur uit stallen bij de verlening van een milieuvergunning aan de veehouderij. Het lijkt technisch, maar is in de praktijk wel van grote betekenis. De gemeente is hiervoor het bevoegde gezag en als wij dit wetsvoorstel aanvaarden, zal de gemeente voortaan die beoordeling uitsluitend maken, zoals hier is voorgeschreven. Tot nu toe maakte de gemeente die beoordeling op basis van enkele richtlijnen van het Rijk en de ontstane jurisprudentie door uitspraken van de bestuursrechter bij beroepszaken tegen het verlenen of het weigeren van een vergunning. Er is in de loop van de jaren -- de richtlijnen zijn inmiddels tien jaren ouder -- heel wat jurisprudentie ontstaan. Talloze keren maakten boeren of belanghebbenden de gang naar de bestuursrechter om een weigering van een vergunning aan te vechten -- veelal de boeren -- of om juist een verleende vergunning aan te vechten, meestal de belanghebbenden. Het beoordelingskader was in de richtlijnen vrij gedetailleerd uitgewerkt. De jurisprudentie heeft deze op onderdelen nog nader ingevuld en op andere onderdelen gecorrigeerd. Hierdoor was een gecompliceerd stelsel ontstaan, zeer gecompliceerd. Voor boeren was het moeilijk voorspelbaar of een vergunningaanvraag zou slagen, omwonenden hebben weinig zicht op het beschermingsniveau en de gemeenten zagen zich bij het verlenen of bij het weigeren van een milieuvergunning dikwijls gecorrigeerd door de bestuursrechter.

Het gaat hier dus om drie partijen. Niets voor niets vragen gemeentebesturen om een helder en eenvoudig stelsel dat Kneuterdijk-proof is. Deze term is afkomstig van burgemeester Daandels van de gemeente Deurne, dossierhouder ter zake van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Wij kunnen vaststellen dat in het stelsel van dit wetsontwerp een sterke vereenvoudiging is neergelegd ten opzichte van het huidige systeem en dat krijgt nu dus een wettelijke status. Dat bevordert de rechtszekerheid, zowel voor boeren, als voor omwonenden, als voor de gemeentebesturen. Het wetsvoorstel omvat een set heldere normen voor geurbelastingen van woningen, omwonenden

weten waar zij aan toe zijn en boeren kunnen tamelijk eenvoudig uitrekenen hoeveel ruimte zij nog hebben voor uitbreiding van het bedrijf op de plek waar ze zitten en dat is natuurlijk een economische noodzaak.

In bij wet vastgelegde normen zit echter ook een nadeel. Ze zijn rigide en niet altijd toegesneden op de lokale situatie. En de gemeenten kunnen ook geen prioriteiten meer aanbrengen, zoals het realiseren van een wat beter woonklimaat in het ene gebied en het bieden van meer ruimte aan veehouderij in een ander gebied. Is veehouderij eenmaal planologisch toegestaan in het buitengebied volgens het bestemmingsplan, dan moet men vervolgens altijd accepteren dat het in de wet vastgelegde niveau van geurbelasting voor woningen moet worden toegestaan. Het is ook daarom dat de regering voorstelt om gemeenten de bevoegdheid te geven om via een verordening andere normen vast te stellen. Ook dat waardeert mijn fractie. Hierdoor kan de gemeente maatwerk leveren en per gebied prioriteiten stellen; ofwel een wat betere bescherming, ofwel wat meer ruimte voor de veehouderij. Ook appreciëren wij de beperking tot de bescherming van gebouwen, zoals bij amendement is ingebracht door de heren Van der Vlies, Koopmans en Oplaat, en niet van bijvoorbeeld golf courses. Ook de cumulatiberekening die zoveel rechtsonzekerheid heeft veroorzaakt, wordt eindelijk afgeschaft.

Met dit alles wordt dit voorstel daarom in onze opvattingen goed bruikbaar, ook en juist voor de zogenaamde reconstructiegebieden. Wij horen van bestuurders in de reconstructiegebieden dat zij denken met dit wetsvoorstel veel beter te kunnen werken dan met het speciale geurwetje dat nu voor die gebieden bestaat. Dat beter werken is ook hard nodig. De staatssecretaris zal zich als geen ander herinneren hoe intensief mijn fractie zich indertijd met de Reconstructiewet heeft beziggehouden. Die wet was mede het gevolg van de epidemieën die nu alweer tien jaar geleden -- de tijd gaat snel -- de intensieve veehouderij teisterden. Die Reconstructiewet zou ook nieuwe hoop en perspectieven moeten bieden, zowel voor het milieu en de natuur als voor de agrarische sector. Dat paste weer in het nationale landbouwdebat "Terzake", waaraan ook deze minister van Landbouw en de staatssecretaris hebben deelgenomen. In dat debat hebben wij gepleit voor nieuwe verhoudingen in het landelijk gebied.

Sindsdien is er veel gebeurd. Mijn fractie heeft met instemming kennisgenomen van de bij het Paasakkoord alsnog verkregen financieringsruimte, want zoals met name de staatssecretaris zich zal herinneren waren wij zeer beducht dat deze de natuur en leefomgeving bepalende plannen letterlijk op financieel los zand rusten. Maar ondanks deze nieuwe perspectieven bleek de reconstructie te blijven steken in eindeloze overleggen en procedures, met als gevolg dat er de facto weinig van de grond kwam. En dat gegeven dreigde op zijn beurt de medewerking onomkeerbaar te frustreren.

Is met dit wetsontwerp inderdaad een barrière weggenomen? Kan de regeren indiceren hoe zij de perspectieven beoordeelt voor de implementatie van de Reconstructiewet? Als het lukt, is het samen met de Ecologische Hoofdstructuur een landschappelijke operatie die maar één keer in een eeuw voorkomt. Men kan daarom

niet genoeg het belang van een snelle voortgang en invoering van het wetsvoorstel onderstrepen. Mijn fractie hoopt daarom overigens dat ook het wetsvoorstel voor ammoniak en veehouderij snel wordt ingediend.

Krijgen wij te maken met een onoverzichtelijke situatie door de wildgroei van gemeentelijke normen, met rechtsongelijkheid als gevolg? Naar de mening van mijn fractie hoeft dat niet het geval te zijn. Deze normen worden ten eerste vastgesteld via de democratie van het gemeentelijk bestuur. Ten tweede geeft de wet een bandbreedte waarbinnen de normen moeten blijven. En ten derde stelt de gemeente de desbetreffende verordening vast op grond van de in de wet gegeven criteria. Van willekeur zal dus geen sprake zijn. Tevens constateer ik dat als de gemeentelijke verordening is vastgesteld, de normen daaruit generiek van toepassing zijn. Boeren en omwonenden weten weer precies waar ze aan toe zijn. Er vindt geen afwijkende beoordeling in individuele situaties plaats. Daarom hoop ik dat er geen sprake meer zal zijn van willekeur.

Wel is daarom bij mij de vraag gerezen of het verspreidingsmodel dat in een ministeriële regeling moet worden opgenomen, gegarandeerd op wetenschappelijk inzicht zal zijn gebaseerd en niet op willekeur. Was hier democratische controle, bijvoorbeeld door middel van een algemene maatregel van bestuur, niet meer op haar plaats geweest?

Samenvattend kan ik zeggen dat het wetsvoorstel in de ogen van mijn fractie een aanmerkelijke verbetering en vereenvoudiging van het huidige stelsel is; dat de wettelijk vastgestelde normen de noodzakelijke duidelijkheid bieden en dat er tegelijkertijd de nodige flexibiliteit voor gemeenten wordt gecreëerd. Het is een groot voordeel dat hiermee een landsdekkende wet wordt gerealiseerd, waarvan de normen weliswaar flexibel zijn, maar de wijze van beoordeling -- forfaitaire emissiefactoren van stallen, verspreidingsmodellen, de wijze van meten van de benodigde afstanden, de definitie van geurgevoelige objecten -- over het hele land hetzelfde is. Dat past ook bij de prioriteit van de regering, waarvoor mijn fractievoorzitter tijdens de algemene beschouwingen nog zo vurig heeft gepleit, om de regelgeving ook voor landbouw en milieu sterk te vereenvoudigen en te reduceren. Mijn fractie ondersteunt dit streven zeer en erkent het vele dat op dit terrein is gebeurd.

Ik wacht met belangstelling de reactie van de regering af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Stroomlijnen hoger beroep!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot het hoger beroep in strafzaken, het aanwenden van gewone rechtsmiddelen en het wijzigen van de telastlegging (stroomlijnen hoger beroep) (30320).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik bedank u en de woordvoerders voor de vriendelijke welkomstwoorden die mij in eerste termijn ten deel vielen.

De uitgangspunten van de heer Witteveen kan ik alleen maar onderschrijven. Uitvoerende instanties moet inderdaad altijd de vraag worden gesteld of zij ook beter kunnen werken door een wetsvoorstel. Het is dan ook belangrijk dat ik erop wijs dat het wetsvoorstel tot stand is gekomen in wisselwerking met degenen die het zullen moeten uitvoeren. Daarbij kan men denken aan rechters, maar dat waren niet de enige betrokkenen, want ook de Raad voor de rechtspraak was erbij betrokken. Op blz. 35 en verder van de memorie van toelichting en in de brief van mijn voorganger van 27 maart jongstleden is ook te lezen dat er rekening is gehouden met de uitvoeringsmogelijkheden van het wetsvoorstel, zoals het gebruik van standaardformulieren.

De heer Witteveen is ingegaan op de waarden van de strafrechtspleging die zowel in bagatelzaken als in ernstige zaken moeten worden gerealiseerd. Hij wees er, overigens net als de heer Pruiksma, op dat er in het wetsvoorstel wordt gewerkt met een derde categorie, namelijk zaken die niet behandeld mogen worden als een bagatelzaak, waarbij geen hoger beroep nodig is, maar waarbij het wel wenselijk is dat er een toegespitste vorm van hoger beroep is.

Een toegespitste vorm van hoger beroep is geen vreemd verschijnsel. Ik heb zeer recente ervaring met het hoger beroep in bestuursrechtelijke zaken. Ik zal ook ingaan op de verschillen, maar dat neemt niet weg dat er ook overeenkomsten zijn tussen bestuursrechtelijke en strafrechtelijke zaken. Zo vervult de hogerberoepsrechter zijn of haar rol niet per se beter wanneer de hele procedure wordt overgedaan. Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat het tegendeel waar is. Als in een hoger beroep de behandeling van een zaak -- en dat geldt ook voor strafzaken -- kan worden toegespitst op de discussiepunten uit de behandeling in eerste aanleg, kan de hogerberoepsrechter zijn specifieke rol beter vervullen. Dat is een ervaring uit andere rechtszaken en zeker van de manier waarop het hoger beroep in bestuursrechtelijke zaken zich heeft ontwikkeld. Overigens heb ik ook nog de periode meegemaakt waarin de hogerberoepsrechter het als zijn taak zag om de procedure over te doen. Door de toespitsing van het hoger beroep op wat in geschil is, kan de hogerberoepsrechter zijn rol beter vervullen.

In het wetsvoorstel is dat gegeven op een aantal manieren verdisconteerd, niet alleen door de gedachtegang van het voortbouwend appel, maar ook door te werken met een grievenstelsel, zij het niet altijd in de meest strikte zin van het woord. In een deel van de bestuursrechtspraak, het vreemdelingenrecht, kennen wij een zeer strikte benadering van het grievenstelsel. Dat is ook tot uitdrukking gekomen in de mogelijkheid om de behandeling in hoger beroep afhankelijk te stellen van een verlof.

Ik kom nu op de vraag of dat bij strafzaken anders moet worden gezien dan bij bestuursrechtelijke zaken.

Door de heren Witteveen en Pruiksmas en mevrouw Broekers is er terecht op gewezen dat het om het strafrecht gaat. Dat heeft ook zijn plaats in het kader van een veiligheidsprogramma waarin "voortvarende afdoening" als trefwoorden zijn genoteerd. Ook op het gebied van het strafrecht is een en ander niet alleen doenlijk maar ook aanvaardbaar. De vraag of dat in overeenstemming is met het vereiste van hoger beroep in strafzaken, de eisen die daaraan worden gesteld door het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en door het EVRM, was al gesteld door de Raad van State. De raad vond het niet een bedenkelijk punt, maar stelde voor om een nadere toelichting erop te geven in de memorie van toelichting. Die toelichting is gegeven. Ik heb mij voor de zekerheid de uitspraken laten aanreiken van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens en het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Overigens weten wij het ook vanwege de verschillen met andere rechtstelsels die moeten werken onder het systeem van het EVRM. Het is aanvaardbaar, binnen bepaalde grenzen die onder meer te maken hebben met wat aan de orde wordt gesteld, als het gaat om een toegespitste vorm van hoger beroep, zoals het verlostelsel en andere selectiemechanismen, zeker in een stelsel waarin grieven naar voren moeten worden gebracht op basis waarvan de hogerberoepsrechter oordeelt. De hogerberoepsrechter hoeft dus niet per se de hele procedure over te doen.

De heer Witteveen heeft gezegd dat naar zijn mening toespitsing in hoger beroep kan plaatsvinden. Het gaat inderdaad niet om een zuiver grievenstelsel. De mogelijkheid om ambtshalve vragen onder ogen te zien, blijft behouden. De heer Witteveen vroeg of daarmee de equality of arms niet wordt doorbroken. Ik zie dat niet in. Waarom zou de equality of arms in het strafproces daarmee worden doorbroken? Op de gevolgen van wijzigingen en aanpassingen in de tenlastelegging is in de schriftelijke voorbereiding al voldoende ingegaan. De verdachte kan zich daar uiteraard op verweren. Het verlostelsel zal inderdaad het midden moeten vinden tussen de bagatelzaken en de zaken waarbij het hoger beroep wel degelijk verlof moet krijgen.

Het laatste punt van specifieke zorg dat de heer Witteveen naar voren bracht, betrof het afschaffen van de eenparigheidsregel. Dat punt kwam ook naar voren in het betoog van de heer Pruiksmas. Ik kan dat begrijpen want er bestaat natuurlijk een zekere vertrouwdheid en gehechtheid bij degenen die gewerkt hebben vanuit het beginsel dat de hogere beroepsrechter meer gebonden is dan de eerste rechter. Er is echter geen sprake van een soort denkbeeldig panel van zes rechters waarin plotseling de minderheid de meerderheid overstemt. Ik heb met de Kamer het volste respect voor de rechtbanken. Dat is zelfs een uitgangspunt van dit wetsvoorstel. Wij gaan ervan uit dat de rechtbanken in beginsel rechtszaken volledig en volwaardig afdoen. De hogerberoepsrechter is echter de hogere rechter in ons rechtstelsel. Als de hogere rechter bij meerderheid, zonder publieke dissenting opinions, tot een andere conclusie komt dan de rechter in eerste aanleg, dan zeggen wij niet dat de zes rechters als het ware een panel vormen van rechters waarop het meerderheidsbeginsel van toepassing is. De hogere rechter is de hogere rechter en heeft het laatste woord. Zo zit ons rechtstelsel ook in

elkaar. De bestaande uitzondering daarop zou nu vervallen. Dat is ook mogelijk omdat aan het hogere beroep betere kansen worden gegeven om zich te richten op de zaken waarover wordt gediscussieerd naar aanleiding van de behandeling in eerste aanleg. Niet alleen degenen die bij het geschil betrokken zijn, zoals het Openbaar Ministerie en de verdachten, maar ook de samenleving mag verwachten dat ook als de rechtbank tot vrijspraak komt, er nog mogelijkheden zijn voor een hernieuwde beoordeling in hoger beroep. Dat is ook een facet van de strafrechtspraak in twee instanties. Strafrechtspraak in twee instanties vormt een dienst die wordt bewezen niet alleen aan de verdachten maar ook aan de samenleving. Ik verwijs op dit punt naar hetgeen mevrouw Broekers heeft gezegd over de betekenis van het wetsvoorstel in het geheel van een doeltreffende, slagvaardige en uiteraard ook volledig met de eisen van de rechtstaten en rechten van de mens overeenstemmende strafrechtspleging.

De heer Pruiksmas heeft terecht opgemerkt dat het wetsvoorstel mede berust op gedachten die ontwikkeld zijn in het buitengewoon belangrijke onderzoek over strafvordering en herziening van het Wetboek van Strafvordering van de hoogleraren Groenhuijsen en Knigge en hun team. Ik heb de meeste punten die hij naar voren heeft gebracht beantwoord toen ik deze betrok bij mijn antwoord aan het adres van de heer Witteveen. De heer Pruiksmas heeft ten aanzien van het mogelijk maken van het partieel appel de reactie van mijn voorganger aangehaald. Hij bepleit nogmaals om de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken. Wij zijn nu in de laatste maanden van een kabinetsperiode, hoewel niet aan het einde van de zittingsperiode van de Kamer. Dat biedt de mogelijkheid om in dialoog met de Kamer de gedachten te laten gaan over de manier waarop strafvordering verder kan worden ontwikkeld. Er is een wetsvoorstel in voorbereiding dat incidenteel appel mogelijk maakt in bestuursrechtelijke zaken. Ik zal graag ook op dit punt bekijken waar de mogelijkheden liggen voor samenhang, eenheid en verscheidenheid in de rechtsvordering, zowel strafrecht als bestuursprocesrecht en civielrecht. Ik hoop niet dat u verwacht dat dit in de korte periode die naar menselijke berekening mij gegund is tot resultaten leidt, maar zoals bekend begint het met het in studie nemen van onderwerpen. Ik zal daar graag nogmaals naar laten kijken.

Ik zou bijna zeggen dat de heer Pruiksmas weet waar hij het over heeft, want hij heeft het zelf naar voren gebracht, maar misschien doe ik hem daarmee geen genoegen na hetgeen mevrouw Broekers heeft gezegd, als hij opmerkt dat bij het landelijk overleg van de voorzitters van strafsectoren de Raad voor de rechtspraak zit. Dat lijkt mij niet zonder meer een angstaanjagend perspectief want als er niemand bij zit van de Raad voor de rechtspraak, dan hoort ook niemand de voorzitters van de strafsectoren zeggen of zij voldoende middelen hebben. U moet er dus niet zonder meer van uitgaan dat de man of vrouw die er zit namens de Raad voor de rechtspraak uitsluitend beziet waar nog een beperking van de inspanningen kan worden gerealiseerd. Dat gebeurt wel. Volgens mij is het onderzoeken waar de middelen tekortschieten en waar dus herschikking of toevoeging nodig is, een taak van de Raad voor de rechtspraak. Ik heb al iets gezegd over de

eenparigheidsregel en het voorbeeld over het staken der stemmen.

Mevrouw Broekers sprak over het veiligheidsprogramma, over de voortvarende afdoening en de ontstaansgeschiedenis ervan en over het belang van aandacht voor efficiency in het strafproces. Ik ben het met dat laatste volledig eens. Dat geldt ook voor wat zij zei over de kwaliteitswinst die te vinden is in het toespitsen van de aandacht. Juist dat is wat ik hoop en verwacht van dit wetsvoorstel.

Zij heeft gelijk dat bij de invoering van zo'n nieuwe benadering de communicatie van belang is en dat een dergelijke benadering in zekere zin meer eisen stelt aan de rechter in eerste aanleg. De gedachtegang is immers dat wij een zodanig goed functionerende rechtspleging in eerste aanleg moeten hebben dat de behandeling van het hoger beroep zich kan toespitsen op hetgeen nog in geschil is. Dat vereist inderdaad kwaliteit. Er moeten dus inderdaad heel goede mensen zijn die dat verlostelsel hanteren. Ik zal dat onder de aandacht brengen. De vraag is of dat ten koste gaat van de kwaliteit die vereist is bij de behandeling van zaken. Door de toespitsing van het hoger beroep kunnen alle leden van de gerechtshoven hun aandacht richten op hetgeen er uit de eerste aanleg naar voren is gekomen en hoeven zij dus niet meer alles dunnetjes over te doen. Daar is inderdaad ervaring voor nodig. Door de toespitsing van de rol van de appelrechter op wat er nog in geschil is, lijkt het mij redelijk om te veronderstellen dat het zo zal werken.

Er zijn vragen gesteld over de communicatie en over de invoering. Een punt van zorg was of de strafsectoren allemaal in staat zullen zijn om deze veranderingen in één klap te verwerken. Ik ben niet in staat geweest om dat nog eens te bespreken met de mensen van de Raad voor de rechtspraak en de strafsectoren na de eerste termijn van de Kamer, want ik moest ondertussen ook vragen van de leden van de Tweede Kamer beantwoorden. Als het wetsvoorstel tot stand is gekomen, is er een mogelijkheid voor een gefaseerde inwerkingtreding. De inwerkingtredebepaling maakt het mogelijk om het tijdstip van inwerkingtreding per bepaling verschillend te stellen. Ik wil na de, hopelijk, positieve afhandeling van het wetsvoorstel in deze Kamer met de Raad voor de rechtspraak bespreken of inwerkingtreding in één keer van het wetsvoorstel de goede weg is of dat er een fasering moet worden aangebracht. De raad kan dat op zijn beurt terugkoppelen naar de voorzitters van de strafsectoren. Ik denk dat wij hierdoor en door het, zo nodig, gebruiken van de mogelijkheden die in het wetsvoorstel zijn gegeven, in staat zullen zijn om rekening te houden met de zorgen die zijn verwoord.

*N

De heer **Witteveen** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie dankt de minister voor het knap geïmproviseerde antwoord op de vragen.

Wij delen het uitgangspunt dat er ruimte moet ontstaan voor professionals in de uitvoering, maar wij blijven, denk ik, van mening verschillen over de uitwerking hiervan. Ik wil even nader ingaan op dit uitgangspunt. Een tijdje geleden bracht de WRR een

rapport uit onder de titel Bewijzen van goede dienstverlening. Het kabinet heeft hier een uitvoerige reactie op geschreven. Ik citeer daaruit: "Voor de rijksoverheid betekent dit in de eerste plaats dat de professionals zowel het vertrouwen als de ruimte moeten krijgen om hun werk goed doen. Dat is een cultuuromslag in het denken van beleidsmakend Nederland."

Ik citeer die woorden overigens uit het boek "BeroepsZeer", een speciaal nummer van Christen Democratische Verkenningen. De inleiding hiervan is geschreven voor Van den Brink, Jansen en Pessers. Zij halen een bladzijde daarna onmiddellijk de heer Tjeenk Willink aan, de minister zeer bekend, die al sinds 1985 meer ruimte voor de uitvoerders van het beleid bepleit. Hij heeft gezien dat dit een zeer moeilijke zaak is. Ik citeer hem: "Op de departementen kent men de concrete problemen van de uitvoerders vaak niet. Dat veranderen is een hels karwei. Het betekent namelijk dat anderen, de uitvoerders, deskundig zijn. Het betekent ook dat beleidsposities en pretenties op het spel komen te staan. Het betekent ten slotte risico te durven nemen."

Ik heb deze kleine inleiding gegeven omdat ik denk dat met betrekking tot de uitwerking van het wetsvoorstel, de uitvoering, niet voldoende diep is afgedaald in de organisatie van de rechterlijke macht. Er is drie jaar voorbereiding geweest. Het werk van Groenhuijsen en Knigge is buitengewoon mooi geweest. Het idee van het voortbouwende appel is prachtig. Er heeft ook het nodige overleg plaatsgevonden. Ik stel echter toch op grond van wat mijn zegslieden uit het veld mij hebben laten weten vast dat de uitwerking niet zodanig is dat zij het idee hebben dat zij ermee kunnen werken. Dat geldt voor het voortbouwende appel en voor het verlostelsel.

Is het niet het beste om nu een time-out in te laten, dus het wetsvoorstel niet vandaag aan te nemen, en eerst eens met de ongeveer vijftig mensen om wie het gaat, namelijk de voorzitters van strafkamers van gerechtshoven of hun vertegenwoordigers, om de tafel te gaan zitten? Er kan dan worden geïnventariseerd waar de knelpunten zitten, of die binnen het wetsvoorstel zelf kunnen worden verholpen door uitvoeringsmaatregelen of dat hiervoor enkele aanvullende voorzieningen in de vorm van een novelle noodzakelijk zijn. Als wij dat zouden doen, zouden wij tegemoetkomen aan de wens van de WRR om ruimte te geven aan de uitvoering en aan de expressis verbis gegeven wensen van het kabinet die ik net uit het CDA-boek citeerde.

Het overleg moet niet alleen de praktische vragen betreffen die ik net noemde, maar ook de principiële kwesties. De minister heeft mijn fractie, vrees ik, niet overtuigd met betrekking tot de eenparigheid. Hij beziet dat helemaal vanuit de optiek van de rechter. Vanuit dat opzicht is het verdwijnen van de eenparigheid geen groot verlies. Bekeken vanuit de verdachte is de eenparigheid een waarborg dat met zijn belangen in hoger beroep extra rekening is gehouden. Dat lijkt mij een normaal en gangbaar deel van ons systeem.

Ik houd ook de vrees dat deze maatregelen wel degelijk zijn ingegeven door de wens door zaken goedkoper, sneller en handiger te regelen. Er zijn zaken die niet zo simpel zijn, maar toch tot een lage straf leiden. Dat is bijvoorbeeld in het milieurecht het geval, bij bepaalde

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

vergunningen. Het gevaar bestaat dat mensen die daarmee te maken hebben hun verhaal niet meer kunnen doen. Dat zal het vertrouwen in justitie aantasten. Ik ben het dus niet eens met mevrouw Broekers.

Ik heb nog enkele vragen over de capaciteit. Ik zou graag van de minister de verzekering hebben dat er inderdaad middelen beschikbaar komen voor het goed uitvoeren van het gestroomlijnde hoger beroep, waar wellicht ervaren rechters voor nodig zijn. Daarnaast moet worden bekeken hoe het zit met zittingruimte en moeten de Lamicienormen voor de zwaardere zaken worden bekeken, zodat er in elk geval profijt wordt getrokken van deze omwenteling in de praktijk.

Mijn fractie vreest dat deze Kamer op dit moment nog niet tot een verstandig besluit over deze wet kan komen. Wij denken dat het verstandig is om eerst het overleg wat dieper in de uitvoering te zoeken, daarover te rapporteren en aan de hand daarvan te bezien wat het lot van dit wetsvoorstel zou kunnen zijn. Ik hoop uiteraard dat ik mijn fractie kan adviseren om met de afronding van dit proces in te stemmen, maar op dit moment acht ik dat nog niet verantwoord.

*N

De heer **Pruiksma** (CDA): Voorzitter. Ik dank de minister voor de uitvoerige beantwoording van de vragen. Hij is uitvoerig ingegaan op de kwestie van beleid en uitvoering. Buiten Den Haag blijft echter het beeld van de Haagse vissenkomp of de Haagse kaasstolp nog wel eens bestaan. In de praktijk bestaat niet altijd begrip voor het abstractieniveau waarop de discussie wordt gevoerd. De minister verwijst op bladzijde 35 van de memorie van toelichting naar de brief van zijn voorganger van 27 maart jongstleden, maar die lost het probleem dat wij hebben opgeworpen inzake het algemeen open criterium niet op. Dat is een soort openeindformulering waar iedereen mee aan de haal kan gaan, om het zo maar te zeggen. Als er sprake is van een verlofstelsel en van de voorzitter, rijst vanzelf de vraag welke voorzitter: de meest ervaren, de jongste bediende, de luiste, de ijverigste, de wijste, de domste? Ga zo maar door. Op dit moment is daar niet echt een grens voor te trekken, maar wij willen het wel weten. De norm is bedacht op een hoog academisch abstractieniveau, maar zal in de praktijk aanleiding tot problemen geven.

De minister spreekt over een toegespitste vorm van hoger beroep, maar hij weet ook dat in de memorie van toelichting is gesteld dat nu juist niet tot invoering van het grievenstelsel wordt besloten, omdat de rechter bewust de mogelijkheid moet hebben om de artikelen 348 en 350 van het Wetboek van Strafvordering in volle omvang toe te passen. Het argument dat niet de gehele procedure hoeft te worden overgedaan, speelt in zoverre geen rol. Wat de eenparigheid van stemmen betreft, gaat het niet om vertrouwdsheid met en gehechtheid aan die norm en ook niet om het feit dat het Hof een hogere rechter is, al is dat natuurlijk op zichzelf wel zo. Het standpunt van de minister is theoretisch volstrekt juist en zuiver, maar in het geheel van de afweging en voor de verdachte, dus de burger die terechtstaat, is het toch één doorlopend proces. De burger maakt niet zozeer onderscheid tussen

rechtbanken en gerechtshoven. Als hij in de raadkamer had mogen kijken, zou hij tot zijn verbijstering bij het staken van de stemmen toch worden veroordeeld. Ik voeg hier nogmaals aan toe dat het standpunt van de minister theoretisch volstrekt juist en zuiver is.

Over het partieel appel heeft de minister ons een toezegging gedaan. In de dialoog met de Kamer heeft hij gezegd dat de invoering van incidenteel appel in het strafrecht aan de orde kan komen. Wij danken hem voor die toezegging. De minister probeert mij gerust te stellen door de bijeenkomsten van het landelijk overleg van sectorvoorzitters te noemen, waar dan de meneer of mevrouw van de Raad voor de rechtspraak bij zit. Ik heb al gezegd dat deze mensen wel aan de geldkraan zitten. Ook kunnen zij aan "forum shopping" doen door in te schieten op het niveau dat zij wenselijk achten: de presidentenvergadering, de landelijke sectorvoorzitters of de vergadering van persrechters, waar zij ook bij zitten.

"Kwaliteit kost tijd", heet het rapport. Daar had op moeten volgen: "en geld". Dat staat er niet bij en dat is jammer. Het is een tekortkoming in de titel. Wij danken de minister voor zijn toezegging om de gefaseerde invoering van verschillende onderdelen van dit wetsvoorstel nader te bestuderen, want daar hikt de praktijk nogal sterk tegenaan.

In mijn eerste termijn heb ik onder andere gevraagd naar de wenselijkheid van een evaluatiemoment. Daarop heb ik nog geen antwoord van de minister gekregen. Verder heeft mijn fractie het vraagstuk van het gezag van gewijsde opgeworpen ingeval een verdachte niet in appel gaat en ingeval een verdachte wel in appel gaat, maar geen verlof krijgt. Niettemin dank ik de minister voor zijn toezeggingen aan ons. Ik hoop dat wij de rest van de antwoorden in de tweede termijn van de minister krijgen.

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording. Ik heb alleen nog geen antwoord gekregen op de vraag of uit de opmerking van de minister in de memorie van antwoord moet worden afgeleid dat bij uitstek ervaren raadsheren in staat zijn om snel tot de kern door te dringen en dat derhalve per definitie een ervaren raadsheer moet worden ingezet bij de beoordeling in het kader van het verlofstelsel. Als dit laatste het geval is, vraagt mijn fractie zich af of er genoeg ervaren raadsheren over zijn om ingezet te worden in gecompliceerde zaken. Hun aantal is natuurlijk beperkt. Je kunt ook niet alsmaar iedereen voor alles inzetten. Als zij ingezet moeten worden bij de beoordeling van het verlofstelsel, is er dan nog voldoende capaciteit aan ervaren raadsheren over om in te zetten in gecompliceerde zaken?

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. De heer Witteveen lijkt het wenselijk te vinden dat wij het wetsvoorstel nog even laten hangen en dan verder kijken. Ik weet niet of hij het zo bedoelde, maar als dat wel het geval is, wil ik hem tegenspreken. Hij beriep zich in ieder geval op anonieme getuigen die hem te verstaan hadden gegeven dat er anders

allerlei problemen zouden ontstaan. In het kader van goede strafvordering hoef ik hem niet uit te leggen dat het met zegslieden van wie alleen wordt gezegd dat zij ergens diep zitten, soms ook wat moeilijk is om te reageren op bedenkingen die verder niet of nauwelijks terug te vinden zijn in de consultatieprocedure die mijn voorganger heeft doen uitvoeren.

De heer **Witteveen** (PvdA): Voorzitter. Het debat hoeft u niet te voeren met anonieme zegslieden, maar met mij. De bedenkingen zijn in mijn eerste termijn uitgebreid aan de orde gekomen. Zij betroffen zowel de praktische als de principiële kanten van de invoering. Ik geloof dus dat wij daar rustig met elkaar over kunnen spreken.

Minister **Hirsch Ballin**: Goed. Dan laat ik het gezagsargument uit het betoog van de heer Witteveen in tweede termijn even ter zijde.

Ik verwijs naar openbare gegevens in het kader van de uitvoerbaarheid. Zoals ook in de memorie van toelichting is vermeld, stond de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak positief tegenover het wetsvoorstel dat mijn voorganger in concept aan die vereniging heeft voorgelegd. Uiteraard is er ook met de Raad voor de rechtspraak overleg over gevoerd. Verder is het Openbaar Ministerie erin gekend. U kunt er dus echt op rekenen dat dit berust op een in de praktijk doorgelichte verandering in de werkwijze. Hierbij verwijs ik niet naar anonieme bronnen, maar naar wat er in de bijlagen bij het dossier van het wetsvoorstel te vinden is. Die zijn ook openbaar. Het gaat natuurlijk wel om een verandering in de werkwijze. Ook voor de voorstellen van de hoogleraren Groenhuisen en Knigge en hun team geldt dat die uit intensief contact met de praktijk van de strafrechtspraak tot stand zijn gekomen. Geen mens kan natuurlijk verrassingen uitsluiten, maar dat geldt voor elk wetsvoorstel. Het beste dat ik u kan voorstellen om als mogelijkheid onder ogen te zien, lijkt mij dat wij doen wat ik net aan de heer Pruiksmā heb toegezegd, namelijk om, gebruikmakend van de mogelijkheid die in dat wetsvoorstel gegeven is, om, zo nodig, tot een gefaseerde invoering over te gaan, via de Raad voor de rechtspraak een toets onder mensen die ermee moeten werken uit te voeren op welk moment men, eventueel per onderdeel verdeeld, in staat is om met de nieuwe wetgeving te werken.

De heer **Witteveen** (PvdA): Ik ben natuurlijk blij met de toezegging die u aan de heer Pruiksmā hebt gedaan.

Minister **Hirsch Ballin**: Die heb ik aan uw Kamer gedaan.

De heer **Witteveen** (PvdA): U zei zelf dat u die aan de heer Pruiksmā had gedaan, dus ik citeerde u.

Minister **Hirsch Ballin**: Excus daarvoor. Ik probeer het staatsrechtelijk recht te zetten.

De heer **Witteveen** (PvdA): Dan zal ik mijn opmerkingen verder aan de regering richten. Dat lijkt mij ook staatsrechtelijk correct.

Ik wil weten of bij het toetsen in hoeverre de wet uitvoerbaar is, ook aandacht wordt besteed aan de knelpunten waar voorzitters van strafkamers van

gerechtshoven mee te maken krijgen en met name aan de vraag wat precies de positie is van het moment waarop zij verlof verlenen. Volgens de regering is dat geen raatkamerprocedure, maar een of andere procedure die nu eigenlijk buiten het bestek van strafvordering valt en waar nog geen regels voor te geven zijn. Dat wordt als een knelpunt ervaren. Wellicht worden in het overleg suggesties gedaan voor een verstandige omgang hiermee. Voorts vraag ik de minister om het niet alleen bij dat overleg te laten, maar om ook na te gaan of dat niet vereist dat wij het wetsvoorstel aanpassen. Dat is uiteraard via een vervolgwetsvoorstel mogelijk.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik wil hier absoluut niet de indruk wekken dat het denken daarover nog moet beginnen. Als ik dat wel had moeten zeggen, zou de heer Witteveen uiteraard verontrust naar de interruptiemicrofoon zijn gelopen. Er is uiteraard al over nagedacht hoe er moet worden gewerkt met de nieuwe mogelijkheden die in het Wetboek van Strafvordering worden opgenomen als het wetsvoorstel door deze Kamer wordt aanvaard. Er is ook al gesproken over de toedeling van de verlofzaken. Het punt dat mevrouw Broekers naar voren bracht, betrek ik er maar meteen bij. De sectorvoorzitters van de gerechtshoven zullen dat ook met elkaar afstemmen. Ik neem aan, maar dat wordt uiteraard ook gecheckt in het kader van wat ik zojuist heb gezegd en toegezegd, dat de Raad voor de rechtspraak echt niet heeft zitten slapen, gelet op de mogelijke totstandkoming van de voorgestelde wet, bij het berekenen van de werklast die komend jaar op de gerechtshoven afkomt. Dat is onderdeel van de gewone beleids- en begrotingscyclus voor 2007. De Kamer kan erop rekenen dat de werklast die is gemoeid met het toepassen van deze bevoegdheid, ook al past die niet in de bekende kaders, wordt verdisconteerd in de budgettoedeling, zoals die tegenwoordig onder regie van de Raad voor de rechtspraak plaatsvindt. Het moment van ingang hangt uiteraard mede af van wat ik zojuist heb gezegd.

De heer **Witteveen** (PvdA): Voorzitter. Dat vat ik ook maar als een toezegging op. Is het wellicht mogelijk om, wanneer het overleg met de uitvoerders heeft plaatsgevonden, de Kamer per brief te berichten over wat daaruit is voortgekomen, zodat wij onze oordeelsvorming kunnen voortzetten?

Minister **Hirsch Ballin**: Ja. Het lijkt mij goed precies af te bakenen waarop die informatie voor de Kamer betrekking zal hebben. Ik ga ervan uit dat de wet tot stand komt, want anders hebben wij het niet over de invoering van de wet. Een en ander betekent in ieder geval mededeling over het tijdstip van inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Als het overigens mogelijk is om een en ander tegelijkertijd te doen, doen wij dat. Als het beter is om het tegelijkertijd te doen, moeten wij dat doen. Als het nodig is om te faseren, doen wij dat. Daarbij zal ik ook melding maken van de manier waarop de Raad voor de rechtspraak dit heeft verdisconteerd in de budgetafspraken die met de rechterlijke colleges worden gemaakt. Ik kan mij voorstellen dat de brief, indien er behoefte bestaat daar

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

nadere aandacht aan te besteden, een plaats krijgt bij de behandeling van de begroting van Justitie.

Dan iets over een evaluatiemoment. Er wordt vaak gevraagd om evaluatiemomenten van wetgeving. Ik denk niet dat het verstandig is om nu nog een speciale evaluatieprocedure voor deze wetgeving op te zetten. Ik onderstreep wel dat wij niet klaar zijn met de strafvordering en dit wetsvoorstel. Er loopt al periodieke informatie aan de Tweede Kamer over hoe het staat met de samenhang in de strafvordering. Die krijgt deze Kamer ook in afschrift. Als er aanleiding is naar aanleiding van de ervaringen met dit wetsvoorstel tot nadere voorstellen te komen, dan zal ik dat een plaats geven in de berichtgeving over de voortgang van de strafvordering aan de Tweede Kamer. Ik neem aan dat onze opvolgers dat ook zullen willen doen. Die nadere voorstellen kunnen uiteraard in verschillende richtingen gaan. Ik heb al aangegeven dat wij nu het midden zoeken tussen een strikte variant van het grievenstelsel, zoals wij dat nu kennen in een deel van het bestuursprocesrecht, en de concentratie op hogere beroepsgronden die dan min of meer het karakter aannemen van een grief, zoals wij dat al langer in andere sectoren van de rechtspraak kennen.

De heer **Pruiksma** (CDA): Voorzitter. Als de minister het oog heeft op een soort monitoring bij een zo ingrijpende wijziging van het karakter van het strafvorderingrecht, dan zijn wij het eens. Wij hebben de term "evaluatie" genoemd om er zeker van te zijn dat bij een zo principiële inbreuk op de bestaande praktijk wordt gevolgd hoe de nieuw uit te vinden praktijk zal kunnen werken. Als wij het daarover eens kunnen zijn, dan zijn wij het eens.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, de term "monitoring" spreekt mij aan, maar niet omdat dingen per se duidelijker worden als je ze in het Engels zegt in plaats van in het Nederlands. Wij zouden ook kunnen zeggen dat wij in de gaten houden of het goed werkt. Als het niet goed werkt, als zich knelpunten voordoen, dan zullen wij uiteraard tot nadere voorstellen moeten komen.

Dan de capaciteit. Alle geraadpleegde mensen uit de strafrechtspraak zullen het met mij eens zijn dat kwaliteit schaars is. Het is in de strafrechtspraak niet alleen een kwestie van het verhogen van budgetten, maar ook van het kunnen inzetten van ervaren raadsheren en vice-presidenten m/v voor de rol van hogere beroepsrechter. De rol van de hogere beroepsrechter krijgt door dit wetsvoorstel, indien het wet wordt, meer profiel. Dat lijkt mij voor de ontwikkeling van de strafrechtspraak als geheel een goede zaak. Het is dus in ieder geval niet alleen een kwestie van zuinig zijn met euro's op het budget voor Justitie. Dat moeten wij ook zijn, maar de budgetten voor Justitie zijn aanzienlijk gegroeid tijdens de periode van mijn voorganger, maar het gaat ook om zuinig zijn met de schaarse capaciteit aan mensen die het hoger beroep in strafzaken vakkundig kunnen behandelen.

Ik hoop dat dit wetsvoorstel, wanneer het wet wordt, een bijdrage daaraan mag leveren.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt van 16.21 uur tot 16.35 uur geschorst.

*B

!Geurhinder en veehouderij!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Regels inzake geurhinder vanwege tot veehouderijen behorende dierenverblijven (Wet geurhinder en veehouderij) (30453).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Veerman**: Voorzitter. Het aantal aan mij gerichte vragen is beperkt, ik zal met name ingaan op een paar punten die verband houden met de wijze waarop de agrarische sector uit de voeten kan met deze wet, zoals die nu is vormgegeven. Het antwoord daarop is heel duidelijk: zeer goed. De staatssecretaris, die primair verantwoordelijk is voor deze wetgeving, zal straks nog ingaan op de meer specifieke vragen over het wetsvoorstel, maar ik teken hierbij aan dat ik mij graag conformeer aan de lijn die in deze wet is gekozen. Dit zal geen verbazing wekken, maar ik wijs er nog maar even op dat mijn departement nauw betrokken is geweest bij de voorbereiding van dit wetsvoorstel en dat het dit voorstel van harte ondersteunt. Ik zeg dit nu met enige nadruk omdat hier expliciet naar is gevraagd.

Dit wetsvoorstel is in de Tweede Kamer behandeld in aanwezigheid van de leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Dit kan gezien worden als een redelijke garantie dat de belangen van de landbouwsector tot hun recht zijn gekomen.

De heer **Van Gennip** (CDA): Met de opmerking dat iets in handen van een bepaalde commissie is gelegd, wilt u toch niet zeggen dat er sprake zou zijn van een zekere vooringenomenheid? Ik neem toch aan dat de commissie voor LNV van de Tweede Kamer de belangen van het hele platteland kan vertegenwoordigen en dat ook zij zich aan de Grondwet houdt.

Minister **Veerman**: Dit kan ik met grote stelligheid bevestigen, maar u weet dat de belangen van met name de landbouwsector in de vaste commissie voor LNV binnen haar verantwoordelijkheid en met inachtneming van de regels die in de Grondwet gesteld worden, een meer dan gewone belangstelling genieten.

De heer **Eigeman** (PvdA): Maar juist op dit punt heb ik blijk gegeven van mijn zorg, toen ik sprak van een sectorale muizenval onder de kaasstolp. Denkt u dat het landbouwbelang door de behandeling in de commissie voor LNV niet juist erg veel accent heeft gekregen? Zou

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

het niet verstandig zijn geweest om iets meer afstand te nemen? Of is dit een al te bestuurlijke benadering?

Minister **Veerman**: Het lijkt mij dat er helemaal niets tegen een bestuurlijke benadering is, en misschien ook niet tegen de beeldspraak die u gebruikte. Ik neem overigens aan dat u in overdrachtelijke zin sprak, want in muizenvallen plegen alleen muizen gevangen te worden, en daar is hierbij zeker geen sprake van.

De amendementen die in de Tweede Kamer zijn behandeld, hebben een meer specifiek karakter; de staatssecretaris zal er nog op ingaan. Ze dienden om te voorkomen dat er, bijvoorbeeld als de bestemming van een woning verandert, alsnog problemen zouden ontstaan.

Verder is er nog gesproken over de verbinding tussen de uitvoering van de reconstructie, de nota Vitaal Platteland en deze wet, die bedoeld is als een belangrijke steun voor het oogmerk van de Reconstructiewet. De heer Van Gennip heeft eraan herinnerd dat de Reconstructiewet een geweldige verandering op het hele platteland tot gevolg heeft. Deze wet was oorspronkelijk bedoeld om de verspreiding van veeziekten zo veel mogelijk te voorkomen en te verhinderen, gelukkigerwijze is het steeds meer een wet geworden voor de revitalisering en de inrichting van het platteland. De provincies hebben hierin een buitengewoon belangrijke rol gespeeld en ik meen me te herinneren dat de staatssecretaris destijds in een andere hoedanigheid bijna kwartier gemaakt had in Den Haag om ervoor te zorgen dat de Reconstructiewet een vorm zou krijgen waarmee de provincies uit de voeten zouden kunnen.

Hierbij komt dat er bij het begin van de vorige kabinetsperiode een geweldige financiële injectie is overeengekomen voor met name de reconstructieprovincies en de Ecologische Hoofdstructuur, een injectie in de orde van grootte van 700 mln. De Reconstructiewet en de Ecologische Hoofdstructuur zijn uit een oogpunt van de vitalisering van het platteland dus niet compleet zonder een nieuw wettelijk kader dat de provincies in staat stelt, de uitvoering van een en ander in handen te nemen. Dit wettelijke kader is de Wet inrichting landelijk gebied, de WILG, die onlangs in de Tweede Kamer met algemene stemmen is aanvaard. Ik hoop dat deze wet nog voor het einde van dit jaar in deze Kamer kan worden behandeld en goedgekeurd, want op 1 januari moet het wettelijk kader van kracht worden waarmee de geldstromen en de uitvoeringsbevoegdheden van het Rijk naar de provincies gaan, die de gelegenheid krijgen om de rijksdoelen met de bijbehorende budgetten over een periode van zeven jaar met de hunne te verenigen en deze gezamenlijk uit te voeren.

Ik ben dan ook erg ingenomen met dit wetsvoorstel. Het past precies in de ontwikkelingen van de reconstructie en de Ecologische Hoofdstructuur. Er zullen de Kamer nog aparte wetsvoorstellen bereiken op het gebied van de ammoniakuitstoot. En dit alles staat in het kader van de revitalisering van het platteland, waarbij landbouw, natuur en behoud van cultuurlandschap centraal staan. Het wettelijk kader hiervoor kan de Kamer zeer binnenkort tegemoetzien, naar ik hoop.

Staatssecretaris **Van Geel**: Voorzitter. Ik dank de woordvoerders voor hun in het algemeen positieve opstelling tegenover dit wetsvoorstel. De heer Holdijk heeft het waarom van dit wetsvoorstel beeldend verwoord door te spreken van een complexe, ingewikkelde wetgeving met veel jurisprudentie, die wij half afgerond hadden. Ik zou hiervoor wel eens de kwalificaties "een drama" of zelfs "rampzalig" hebben gebruikt. Ik vroeg zojuist aan mijn medewerkers of ik die woorden echt gebruikt heb. Zij bevestigden dit en zij zeiden erbij dat het nog waar is ook. Dit geeft wel aan dat er een collectief gevoel was dat dit anders moest. Het heeft jarenlang geduurd voordat daar een draagvlak voor was. En het tweede motief voor het maken van deze wet was, zoals de minister al aangaf, dat wij in het kader van het reconstructiebeleid ook een heel goed debat met de Tweede Kamer over mestwetgeving en dergelijke hebben gehad. Eigenlijk willen wij allen dat er naast de mestwetgeving en de Reconstructiewet nog twee aanpalende ondersteunende wetten komen, namelijk voor geurhinder en voor ammoniak. Het wetsvoorstel inzake ammoniak en veehouderij ligt bij de Tweede Kamer; ik weet natuurlijk niet hoe snel het wetgevingsproces nu zal verlopen, maar ik hoop dat dit wetsvoorstel snel zal kunnen worden behandeld, opdat er een vernieuwd instrumentarium zal zijn.

Vooraf de heer Ketting heeft mij de oren gewassen bij de behandeling van de geluidswetgeving, waarbij ik steeds dieper in mijn stoel wegzakte toen hij aangaf hoe dat wetsvoorstel in elkaar zat. Nu zegt hij dat dit wetsvoorstel helder, beknopt, doelgericht en niet onnodig ingewikkeld of fijnmazig is. Hij zal dus wel gemerkt hebben dat ik heel goed naar zijn opmerkingen heb geluisterd. In ieder geval ben ik blij dat de Kamer vindt dat het wetsvoorstel goed in elkaar zit.

Het belangrijkste in het wetsvoorstel was het zoeken naar zekerheid en flexibiliteit. Wellicht weet men uit de geschiedenis van dit wetsvoorstel dat ik er in eerste instantie zelf geen voorstander van was om het wettelijk te regelen. Het kabinet wil geen onnodige regelgeving maken en ik dacht dat men er op lokaal niveau wel met elkaar uit zou komen. Het is regiospecifiek en het lijkt mij dat het in Wassenaar heel anders wordt beoordeeld dan in Deurne. Vervolgens zijn een paar stevige debatten met de Kamer gevoerd. De Kamer snapte enerzijds de wens van flexibiliteit, want het platteland wordt steeds multifunctioneler. Er zitten daar niet alleen agrarische ondernemers, maar ook anderen. De Kamer wilde anderzijds ook zekerheden voor de boeren en anderen die daar wonen en werken. Dat zoeken naar een balans is erg belangrijk geweest bij dit wetsvoorstel. Dat is steeds de keuze geweest. Wij menen de balans gevonden te hebben door wel wettelijke normen te hanteren, maar vervolgens een onderscheid te maken tussen concentratiegebieden en niet-concentratiegebieden en tussen bebouwde kom en de "echte" buitengebieden waar de landbouw dominant is. Die verfijning is niet te verfijnd, zoals de heer Ketting ook zei, maar reflecteert wel het gevoel in de samenleving dat je sommige gebieden wat meer moet beschermen dan andere en dat je dat ook moet vastleggen.

*N

In de debatten was op het allerlaatste moment nog aan de orde dat er amendementen waren ingediend die -- ik zeg het in alle openheid -- er afbreuk aan deden dat er per saldo in het land eenzelfde beschermingsniveau zou zijn als er was. De heer Eigeman zei al dat ik lange tijd heb gevochten om ervoor te zorgen dat het niet gebeurde. Als compromis heb ik op het allerlaatste moment -- het gebeurde inderdaad in de hectische dagen voor de zomer -- een wijziging aangebracht in de zin dat de niet-concentratiegebieden bij verordening ook het regiem mogen toepassen van de concentratiegebieden. De heer Eigeman noemt dat gelegenheidswetgeving, anderen noemen het vruchtbaar gemeen overleg. Het is maar een formulering, maar ik geef toe dat het op dat moment een manier was om onder hoge druk eruit te komen. Zo gaat dat vaak in politieke processen. Dat is in elk geval de kern van het verhaal. Ik denk ook dat het leefbaar is, omdat er in omgekeerde richting geen beweging mogelijk is. De achtergrond ervan is dat ook in niet-concentratiegebieden gebieden kunnen voorkomen waar veehouderij een belangrijke dominante functie vervult. Waarom zou je in die specifieke situaties het die bedrijven onthouden om een dergelijk regiem toe te passen?

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik waardeer het dat de staatssecretaris het een compromis noemt. Ik ben helemaal niet gerustgesteld nu hij het zelf zo noemt. Ik hoop dat hij ons in het vervolg van zijn betoog zal overtuigen dat zorg voor het handhaven van normneutraliteit, die hij zelf lange tijd heeft laten zien, blijft bestaan. Dat was de kern van de discussie. Nu hij het een compromis noemt, begrijp ik dat ik daarover bezorgd moet blijven.

Staatssecretaris **Van Geel**: Compromissen betekenen niet altijd dat het nul-nul is of één-één. Zonder zout te strooien in de wonden die altijd gepaard gaan met het sluiten van compromissen en als ik kijk naar de voorstellen die er lagen en deze aanpassing, kan ik in alle redelijkheid zeggen dat het uit het oogpunt van bescherming en milieu zeer aanvaardbaar is. De effecten ervan zullen beperkt zijn. Het is beperkt tot de specifieke gebieden buiten concentratiegebieden waar concentraties van veehouderij voorkomen. Dat zijn er betrekkelijk weinig. Ten opzichte van de voorstellen die er lagen, is dit voor mij een zeer acceptabele oplossing die geen afbreuk doet aan de normneutraliteit waaraan ook ik zeer hecht.

Ik kom nu bij het wetsvoorstel zelf. Een aantal leden, in het bijzonder de heren Eigeman en Van Gennip, heeft gevraagd hoe het verder gaat en hoe de betrokkenheid van gemeenten hierbij georganiseerd kan worden. Allereerst zullen wij in goed en nauw overleg met de gemeenten pilots starten. Wij zullen handreikingen doen om inhoud te geven aan het beleid. Wij doen dat niet specifiek in de wet. In algemene zin wordt het milieubeleid voortdurend gemonitord door het Milieu- en Natuurplanbureau. Wij zullen de effecten van deze wet ook jaarlijks in de Milieubalans meenemen. De effecten van milieubeleid nemen wij mee ook in de monitor. U kunt ervan verzekerd zijn dat wij zeer ondersteunend zullen zijn naar de gemeenten toe om ervoor te zorgen dat de kennis en kunde die nodig is voor toepassing van de wet, aanwezig is. Uit de contacten tot nu toe blijkt dat, na enige

koudwatervrees in het begin, redelijk tot zeer enthousiast wordt gereageerd op de mogelijkheden van deze wet. Ik hoop dat de toepassing ervan met de transfer van kennis en knowhow goed zal verlopen de komende tijd. Ik denk dat het om de redenen die ik zojuist noemde, niet geregeld hoeft te worden.

De heer Eigeman vroeg nog of artikel 8 een rangorde invoert bij het opstellen van de verordening. Bij het opstellen van de nota van wijziging is de redactie veranderd. Dat heeft hij goed opgemerkt. Artikel 8 geeft echter geen rangorde aan, maar is duidelijker geworden. Het eerste lid, de onderdelen a tot en met c, geeft een cumulatieve opsomming waaraan voldaan moet worden bij de verordening. In het tweede lid gaat het over een keuze die gemaakt kan worden tussen a en b, om het maar zo te zeggen. Samen moeten altijd vier criteria erbij betrokken worden. Het is wat duidelijker opgeschreven, maar het is geen hiërarchie.

Een van de belangrijkste punten is het beroep tegen de verordening. Gesproken is over de bestuursrechtelijke kant, de opmerkingen van de Raad van State en de keuzen die gemaakt zijn. De Raad van State was op zichzelf niet uitdrukkelijk tegen deze oplossing, maar heeft gevraagd of het anders niet kon en als wij het niet deden, om het nader te motiveren. Verder speelt hier de afweging, die ik al heb genoemd, tussen flexibel zijn en rechtszekerheid. Ik denk, het kabinet denkt dat de keuze die nu gemaakt is, redelijk is en ook de balans weergeeft. Allereerst is sprake van een democratische legitimatie. Dat betekent vaststelling door de gemeenteraad, met de inspraak die daarbij hoort. Vervolgens is het een norm binnen een bandbreedte, zoals de heer Van Gennip al zei. Het is niet zo dat er een grote vrijheid is. Het is een wettelijk vastgelegde norm met een afwijkmogelijkheid binnen een bandbreedte. Als die in een verordening is vastgelegd, is de norm generiek van toepassing in het desbetreffende gebied zodat de rechtszekerheid helder en duidelijk is geregeld voor iedereen. Iedereen weet dan waar hij aan toe is. Een van de belangrijkste overwegingen, ook voor gemeenten, om deze lijn te kiezen is dat het bestuurlijk niet efficiënt is om weer een cyclus van beroep in te bouwen in deze ingewikkelde operatie en wetgeving, nu de ruimte wettelijk al zo is ingekaderd en gezien de procedures die doorlopen moeten worden bij ruimtelijke ordening en reconstructieplannen. Anders zouden er weer ingewikkelde loops komen, waarbij de gevolgen van de uitspraken weer in de plannen verwerkt moeten worden. Wij denken dat het een helder en transparante lijn is. Ik heb de overwegingen ervoor weergegeven.

De heer Holdijk heeft gevraagd naar de inwerkingtreding per 1 januari 2007. Als de Kamer hierover in positieve zin besluit, zal dat lukken. Dan hebben wij hopelijk met de WILG een juridisch kader dat helder is.

De heer Ketting heeft gevraagd hoe gemeenten moeten beoordelen wat de best beschikbare techniek is bij IPPC-bedrijven. Dat wordt inderdaad niet in de wet geregeld. Dat kan ook niet, want dat zou in strijd zijn met de IPPC-richtlijn, waarin staat dat men het individueel moet beoordelen en vastleggen in de vergunning. De bevoegdheid en de verplichting van gemeenten op grond

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

van de Wet milieubeheer laten die bepaling intact. Evenwel proef ik wat de heer Ketting met zijn vraag bedoelt. Hij wil weten hoe een en ander in zijn werk gaat en welk toetsingskader zal worden gehanteerd. Bij de beoordeling kán de gemeente gebruikmaken van het BREF-document, het BBT-referentiedocument. Daarin worden de technieken beschreven voor een integrale milieufweging om zodoende de best beschikbare technieken te weten. De gemeente moet op grond van de richtlijn ook de lokale omstandigheden in aanmerking nemen. De gemeenten kunnen dus gebruikmaken van de BREF-documenten, maar zij moeten tegelijk op grond van de IPPC-richtlijn lokale omstandigheden in aanmerking nemen. Dat is een ander onderdeel dan wij op dit punt met deze wet regelen.

De heer **Ketting** (VVD): Ik kan uw betoog volgen, maar waarop ik impliciet doelde was de vraag of een gemeente - dat hoeft geen grote te zijn -- over de kennis en de expertise beschikt om tot een zodanig correcte interpretatie te komen dat het belang van de betrokken agrariër voldoende tot zijn recht komt.

Staatssecretaris **Van Geel**: Ik zei al dat ik begreep wat de achtergrond van uw vraag was. Deze zorg hebben wij tijdens de bespreking van een aantal andere onderwerpen reeds geuit. Ik noem in dit verband: geluid. De zorg geldt ook voor het wetsontwerp luchtkwaliteit. Naar wij mogen hopen bereikt dat deze Kamer nog op tijd. Met die wetgeving worden aan gemeenten hoge eisen gesteld in het kader van vergunningverlening. Misschien worden nog hogere eisen gesteld in het kader van handhaving. In mijn Toekomstagenda Milieu heb ik de verzuchting geslaakt of wij niet een expertisecentrum moeten inschakelen dan wel iets op regionaal niveau moeten doen om voor de gemeenten de nodige kennis en kunde te genereren. Deze zorg deel ik dus met de geachte afgevaardigde en deze betreft een breder terrein dan alleen dat van dit wetsontwerp. Wij hebben processen gestart die moeten leiden tot bepaalde activiteiten. Wij gaan dus na of wij aan deze kwestie iets kunnen doen zonder meteen in de discussie over de bevoegdheden te geraken. Dan zouden wij het eeuwige probleem aan de orde hebben en weten dat er voorlopig niets gebeurt. Wij kunnen dan beter gebruikmaken van de samenwerking tussen gemeenten op het gebied van vergunningverlening.

De heer **Eigeman** sprak over de pilotprojecten, de pilotprojecten, zoals de Vlamingen zeggen, wat natuurlijk een veel leukere naam is. Wij hebben er daar nu tien van. Zij worden opgestart in samenwerking met de VNG. Op die manier wordt dus goed samengewerkt. Zoals de heer **Eigeman** aangaf is er veel geïnvesteerd om een draagvlak voor deze wet te krijgen.

De heer **Van Gennip** heeft, naast een aantal behartigenswaardige opmerkingen, dit wetsontwerp in verband gebracht met andere ontwikkelingen in het landelijk gebied. Hij vroeg of het gehanteerde verspreidingsmodel objectief en wetenschappelijk is vastgesteld. Hierop moet ik uiteraard zeggen dat dat objectief en wetenschappelijk is c.q. wordt vastgesteld. Ik kom in terra incognita terecht als ik zeg dat dit model een vereenvoudigde versie is van het Nieuw Nationaal Model

dat ook voor de industrie wordt toegepast. Als dat objectief is, is dit het ook. Dat brengt de logica met zich mee. Het model is echter wel vereenvoudigd, omdat het veel simpeler moest zijn, want veel veehouderijen moeten ermee werken. Bovendien is een veehouderij natuurlijk niet zoiets als een Corus. Dat moet men in aanmerking nemen bij het beoordelen van systemen.

Waarom is geen AMvB opgesteld? Daarover heb ik reeds met de Tweede Kamer mogen spreken. De angst was dat achter deze technische dossiers beleidskeuzes schuilgingen die het zouden verdienen om op politiek niveau besproken te worden. Ik heb erop gewezen dat als wij tot de opstelling van een AMvB komen, alle kleine technische wijzigingen die zich soms voordoen volgens een ingewikkeld proces tot stand moeten komen. Daarom heb ik de opstelling van een AMvB ontraden, maar toegezegd dat als beleidskeuzes aan de orde zijn, ik die niet stiekem zal wegmoffelen met een ministeriële regeling. In dat geval zal ik echter de Kamer duidelijk maken welke keuzes worden gemaakt. Ik meen dat dat een aardig compromis is om ook met dit wetsontwerp flexibiliteit te bereiken en tegelijk zekerheden te bieden. Dat is kenmerkend voor dit wetsontwerp. De Kamer heeft dus de zekerheid dat als beleidskeuzes aan de orde zijn, zij nauw bij de besluitvorming wordt betrokken, ook al worden die vervat in een ministeriële regeling.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden.

Bij interruptie heb ik reeds gezegd het te waarderen dat de staatssecretaris bij dit wetsontwerp spreekt van een compromis. Hij heeft nadrukkelijk gezegd dat een eenduidig normenstelsel gehandhaafd zal kunnen worden. Ik vraag hem nadrukkelijk om de ontwikkelingen actief te blijven volgen en ons daarover te informeren. Met de ondersteuning door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is de uitvoeringspraktijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid geworden. De bestuurlijke verantwoordelijkheid ligt nadrukkelijker bij de gemeenten. Wij hebben er overigens alle vertrouwen in dat die voldoende gestalte zal krijgen. Het zou ook vreemd zijn als ik hierover twijfel zou zaaien. Ik wijs er evenwel op dat voor de rechtsbescherming van de burgers een eenduidig kader van belang is. Ik meen dat bij de pilotprojecten, zoals de staatssecretaris ze noemde, de informatievoorziening aan burgers betrokken moet worden. In mijn functie als wethouder had ik te maken met een gebied waarin stad en platteland elkaar als het ware raakten. Culemborg is een stad, terwijl in de omgeving een aantal veeboeren is gevestigd. Het een schuurt in dat gebied als het ware tegen het ander. Het helpt dan als je de verschillende groepen aan tafel zet en elkaar laat informeren over de verschillende belangen. Dan kan een nijpend probleem als stank op een goede manier, interactief, worden opgelost. Daardoor ontstaat niet alleen een draagvlak voor het beleid, maar ook voor de samenwerking tussen burgers in een buitengebied.

De staatssecretaris zegt in de toelichting bij de nota van wijziging: "Met de wijziging wordt tot uitdrukking gebracht wat steeds bedoeld is te regelen met

de onderhavige bepaling. De in het eerste lid, onderdelen a, b en c gelden cumulatief: alledrie de onderdelen moeten bij de besluitvorming worden betrokken. Ten aanzien van de in het tweede lid, onderdelen a en b, genoemde aspecten geldt dat ten minste één van de twee aspecten bij diezelfde besluitvorming moet worden betrokken." Dat betekent dat de gewenste ruimtelijke inrichting van een gebied buiten beschouwing kan worden gelaten. Ik meen dat dat voor de totale aanpak, voor de samenhang, een gevaar kan betekenen. Verstandige gemeenteraden zullen dat element evenwel bij de beschouwingen betrekken. Dat vertrouwen heb ik ook, maar ik vind het jammer dat hierover enige twijfel is gezaaid in de toelichting op de nota van wijziging.

Afrondend: ons oordeel over het wetsontwerp is positief, zeker na de beantwoording door de bewindslieden. Wij blijven op een aantal punten zorgen houden. Wij zijn benieuwd naar het antwoord in tweede termijn.

*N

De heer **Ketting** (VVD): Voorzitter. De staatssecretaris begon zijn betoog met een deemoedige opmerking. Hij sprak over de zeer vruchtbare discussie vlak voor de zomervakantie. Hij had het over "oren gewassen". Het leek wel of in dit huis een zekere mate van kastijding had plaatsgevonden. Dat kan echter nooit de bedoeling zijn geweest. Daarom wil ik dat idee weerspreken. Mij staat bij van de catechisatie dat de late roepingen de schoonste zijn in de ogen van de Heer. Ik weet dat ik mij met deze bijbelse termen op glad ijs begeef, maar ik wil slechts aangeven dat de staatssecretaris met zijn proefstuk hier, er blijk van heeft gegeven dat de gedachtewisseling voor het reces vruchtbare grond heeft gevonden en dat wij daarop met genoeg en waardering kunnen terugzien.

Bestuursrechtelijke rechtsbescherming is een term die voor de gemiddelde agrariër niet te hanteren is; zelfs wij hebben er moeite mee. Ik ben op dit punt niet helemaal tevreden. De staatssecretaris meldde dat een beroep niet efficiënt is, maar ik vind dat geen erg goed argument. Het gaat om belangen. Als een dergelijk wettelijk regime een goede basis voor de ruimtelijke inrichting moet vestigen, hoort in dat traject in voldoende mate te worden geïnvesteerd, ook als het gaat om regelgeving en uitvoering. Ik begrijp en respecteer de keuze van de staatssecretaris, maar die keuze kan in een aantal gevallen een onbalans met zich meebrengen. Kan de staatssecretaris nadenken over een mechanisme waarmee het belang van de betrokken ondernemer/agrariër in voldoende mate tot zijn recht kan komen, als een dergelijke onbalans zich manifesteert? Daar hoeft geen bestuursrechter aan te pas te komen; ik denk aan een ombudsmanachtige functionaris, maar het kan ook een mediator of iets dergelijks zijn. Hij of zij moet een soort katalysator zijn bij het bij elkaar brengen van botsende belangen, of ongelijkwaardige posities.

Hetzelfde geldt voor de BBT-kant. De staatssecretaris heeft daar, sprekend over het expertisecentrum, kennelijk ook zijn zorgen over. Ik moedig hem aan, daaraan met een zekere mate van dynamiek inhoud te geven, zodat de gemeenten waarom

het gaat, daartoe worden gebracht. Het zijn namelijk juist de gemeenten die niet over kennis beschikken die misschien het traagst zijn bij het bemachtigen van die kennis, terwijl de gemeentes die die kennis al wél hebben, het wel goed zullen doen. De staatssecretaris heeft een vraag van mij over monitoring en evaluatie niet beantwoord. Als bij de invoering van deze wet aspecten aan de orde komen die een goed functioneren in de weg staan, moet daar snel op worden gereageerd door de betrokken ministeries, om lange onzekerheden voor betrokkenen te voorkomen. Dit geldt zowel voor de burger, die niet te veel last van geur -- inderdaad hebben wij het hier niet over stank -- wil hebben, als voor de ondernemer, die niet met onnodige complicaties mag worden geconfronteerd.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Ik dank beide bewindslieden voor hun reactie in eerste termijn.

Ik kan volmondig instemmen met de minister van LNV, die heeft gezegd dat de agrarische wereld meent goed uit de voeten te kunnen met dit wetsvoorstel, omdat het ontwikkelingsmogelijkheden lijkt te bieden die lange tijd afwezig waren. Daarbij denken wij al gauw aan meer en nog meer, maar ik denk met name aan een fenomeen als schaalvergroting, waarvoor ontwikkelingsmogelijkheden noodzakelijk zijn, hoe je daarover verder ook oordeelt. Daarom ben ik blij dat in de Tweede Kamer een aantal amendementen is aanvaard, iets wat niet altijd het geval is.

In eerste termijn heb ik een vraag gesteld over bedrijven in de reconstructiegebieden buiten de bebouwde kom, die met de nieuwe geuremissiefactor meer mogelijkheden krijgen dan bedrijven buiten zulke gebieden. Heb ik in die vraag de juiste opvatting weergegeven?

Gerustgesteld was ik door de opmerking van de staatssecretaris over de tweede nota van wijzigingen, waarin door gemeenten een regime voor reconstructiegebieden ook voor niet-concentratiegebieden kan worden toegepast, met de nadrukkelijke bepaling dat het gaat om die concentratiegebieden waar de veehouderij een belangrijke rol speelt. Ik versta dat als een concrete invulling van de wat vage formule die in de betreffende toelichting op het artikel voorkomt, over feiten en omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot iets. Deze concretisering stelt mij gerust. De vraag is natuurlijk wel, hoe dit zal uitwerken, hoe gemeenten met deze bevoegdheid zullen omspringen. Wij moeten dat afwachten.

Ik heb enig begrip voor het argument dat beroep tegen gemeentelijke verordeningen bestuurlijk gezien niet de meest efficiënte weg is. Toch hoop ik te mogen aannemen dat ongerechtvaardigde ongelijkheden zullen worden voorkomen, langs welke weg dan ook. Over het effect van het wetsvoorstel op het multifunctionele platteland wil ik graag optimistisch zijn, maar ik geef mij ook niet graag over aan illusies. Daarom probeer ik, mede wijs geworden door het verleden, realistisch te zijn in mijn verwachtingen, die positief zijn getoetset.

*N

De heer **Van Gennip** (CDA): Voorzitter. Dank voor de beantwoording.

Belangrijk is om aan te geven, wanneer het wetsvoorstel wordt ingevoerd. Wanneer komt de ministeriële regeling inzake het verspreidingsmodel? Er moeten perspectieven worden geboden, uiteraard in verantwoordelijkheid en in evenwicht van belangen. Dit proces heeft al zeven jaar geduurd, dus nu moet het ervan komen. Wij zullen de regering er graag aan houden dat, als beleidskeuzes worden gemaakt, daaraan een politiek debat wordt gekoppeld, dat wij met vertrouwen tegemoetzien. Ik zie namelijk een brede instemming met dit wetsvoorstel. Waarom is dat zo vreselijk belangrijk? Waar milieuorganisaties, gemeentelijke autoriteiten en agrarische ondernemers rond de tafel gaan zitten en het in redelijkheid eens kunnen worden, is dat de beste weg voor het herstel van een vitaal platteland. In mijn directe omgeving zie ik ook bij zeer succesvolle ondernemers in de agrarische sector de verleiding om naar het buitenland te gaan. Het is bekend hoeveel bedrijven per dag sluiten. Er is een urgentie. Er is grote behoefte aan een duidelijk perspectief. Daar is samenspraak, een dialoog in redelijkheid, voor nodig. Daar is ook geld voor nodig. Ondanks het feit dat de heer Pronk indertijd zei dat geld in dit proces geen enkele rol speelde, hebben de heer Rabbinge en ik een motie ingediend. Wij hebben de problemen gezien. Dankzij een van de partners in deze regeringscoalitie is dat geld er tijdens Balkende II gekomen. Nu is er een derde voorwaarde, namelijk deze vereenvoudigde regelgeving. Ik hoop dat de kabinetsperiode van Balkenende III kan worden afgesloten met echte voorwaarden voor een snelle realisering van de nieuwe perspectieven van het platteland zoals die vooral in het reconstructieproces belichaamd zijn.

*N

Minister **Veerman**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de Kamer hartelijk voor haar inbreng.

Ik maak eerst een opmerking over het laatste punt dat de heer Van Gennip heeft aangestipt. Alle grote wetsvoorstellen, op de WILG na, zijn gereed. Zij scheppen de gelegenheid om de revitalisering van het platteland feitelijk vorm te geven. Ik loop even vooruit op de betekenis van de Wet inrichting landelijk gebied. In feite zal van rijkswege in een periode van zeven jaar ongeveer 3 mld. aan de provincies ter beschikking worden gesteld. Provincies en waterschappen voegen hun geld daarbij. De Landinrichtingwet wordt ingetrokken. De nauwkeurig gespecificeerde rijksdoelen kunnen zo in een periode van zeven jaar door de provincies, die als uitvoeringsorgaan dicht bij de feitelijke problematiek staan, worden uitgevoerd. In het verleden hadden de provincies door de Landinrichtingwet ook bevoegdheden. Die worden nu veel breder en strekken zich bijvoorbeeld ook uit tot de inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur en andere activiteiten in het landelijk gebied. De uitvoeringsparagraaf komt daarmee te liggen bij de provincies. Zij kunnen de integrale aanpak van de

verschillende taken en functies van het platteland afwegen. Dat lijkt mij een groot goed.

De Wet geurhinder en veehouderij is een belangrijk instrument om belemmeringen weg te nemen. De Wet ammoniak en veehouderij die de staatssecretaris heeft aangekondigd en een kleine wetwijziging van de Natuurbeschermingswet op het gebied van bestaand gebruik kunnen tegemoet worden gezien. Het lijkt mij dat deze wetten het palet compleet maken zodat daarmee de voorwaarden geschapen kunnen worden voor een revitalisering van het platteland. Door de Reconstructiewet en de WILG is de revitalisering financieel afgedekt. Alle andere belemmerende wettelijke bepalingen zijn ook op een zodanige wijze wettelijk vormgegeven dat de revitalisering van het platteland gestalte kan krijgen. Het ondernemerschap kan zo in goed overleg met de anderen die het platteland bevolken, gestalte krijgen. Dat zou in ieder geval voor deze minister een waardige afsluiting zijn.

*N

Staatssecretaris **Van Geel**: Mevrouw de voorzitter. Bij het laatste zal ik mij niet aansluiten. Ik zal er niets over zeggen.

De heren Holdijk en Ketting hebben gevraagd om het normstelsel, de normneutraliteit en de effecten daarvan op de verschillende bij deze afweging betrokken belangen te monitoren. Zij vragen mij ook om te bekijken wat aan de consequenties daarvan kan worden gedaan. Het is in ieder geval goed om actief te volgen welke gemeenten buiten de concentratiegebieden gebruik gaan maken van het normstelsel. Zonder dat in het wetsvoorstel een formele evaluatiebepaling is opgenomen, kunnen de effecten hiervan en de manier waarop de gemeenten hiermee omgaan zichtbaar worden gemaakt. Daarbij kan ook worden bekeken in hoeverre wij daarbij onverhoopt op de problemen stuiten die de heer Ketting heeft genoemd.

Op een actieve invulling van de verordening samen met gemeenten kan echt worden gerekend. Wij kunnen niet anders. Ik heb altijd al gezegd dat dit hoofdzakelijk een lokale aangelegenheid is. Hierbij zal een subtiele balans worden gezocht tussen de nodige flexibiliteit en de rechtszekerheid. Ik weet niet in hoeverre het publiek hierover kan worden ingelicht. Het is ingewikkeld, maar mij lijkt dat een verordening op gemeentelijk niveau behoort tot het politieke debat. Natuurlijk hoort daar informatie bij die breed kan worden verspreid.

De heer Ketting zal zijn opmerking over de late roeping niet als kastijding hebben bedoeld, maar ik heb haar wel als zodanig ervaren. Dat komt natuurlijk alleen maar door mijn fijn afgestemd zenuwstelsel.

Ik heb zeer wel begrip voor het feit dat deze Kamer zich zorgen maakt over de individuele rechtsbescherming. Het is een afweging geweest tussen de werkbaarheid, het bieden van voldoende zekerheden in de wet en een verordening die door een democratisch orgaan wordt vastgesteld. Ik woon midden in een reconstructiegebied met daarin concentraties van veehouderij, maar mijn ervaring is dat het geluid van de agrarische sector over het algemeen goed doorklinkt naar de gemeenteraden. Ik ben het echter zeer met de Kamer

eens dat de vinger aan de pols moet worden gehouden zodra bekend wordt welke effecten er zijn. Nadat de wet in werking is getreden zullen wij dat oppakken.

Ik moet nog nagaan wanneer de ministeriële regeling gereed zal zijn, maar 1 januari 2007 moet als datum van inwerkingtreding haalbaar zijn.

De heer Holdijk vraagt of er anders dan voorheen in de buitengebieden grosso modo meer ruimte is. Het antwoord daarop is ja. Ligt het accent op landbouw, dan zijn er ruimere mogelijkheden. Ligt het accent op wonen, dan leiden die ruimere en krappere mogelijkheden gezamenlijk tot normneutraliteit en is de ruimte per saldo krapper geworden. Ik formuleer het nu kort door de bocht, maar dat is de kern van het voorstel. Dat zijn de keuzes die gemaakt zijn. Zij vormen een reflectie van de ervaring in de verschillende delen van ons land.

Ik dank de Kamerleden voor de positieve houding ten opzichte van dit wetsontwerp.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van GroenLinks en de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

**

Sluiting 17.24 uur.

!Besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 10 oktober 2006:

Aanpassing van de Wet veiligheid en kwaliteit lichaamsmateriaal en enkele andere wetten aan richtlijn 2004/23/EG van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 tot vaststelling van kwaliteits- en veiligheidsnormen voor het doneren, verkrijgen, testen, bewerken, bewaren en distribueren van menselijke weefsels en cellen (PbEU L 102) (30338);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen door de vaste commissies voor: Justitie

te doen plaatsvinden op 17 oktober 2006:

Wijziging van de Wet op het notarisambt en enige andere wetten in verband met de invoering van de mogelijkheid het ambt van notaris in dienstbetrekking uit te oefenen en het aanbrengen van enkele wijzigingen van technische aard (Wet notaris in dienstbetrekking) (30350); Cultuur

te doen plaatsvinden op 17 oktober 2006:

Wijziging van de Mediawet in verband met additionele bezuinigingen op de rijksomroepbijdrage, verbeteringen in de financiële verslaglegging en de naamswijziging van het Bedrijfsfonds voor de pers (30402);

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

te doen plaatsvinden op 31 oktober 2006 (o.v.):

Wijziging van de Wet ruimtelijke ordening inzake de grondexploitatie (30218);

Justitie

te doen plaatsvinden op 7 november 2006:

Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek teneinde een bijdrage te leveren aan het voorkomen van het gebruik van geestelijk of lichamelijk geweld jegens of van enige andere vernederende behandeling van kinderen in de verzorging en opvoeding (30316);

Wijziging van de Wet op de kansspelen houdende tijdelijke bepalingen met betrekking tot kansspelen via internet (30362);

Vaststelling en invoering van titel 7.5 (Pacht) van het Burgerlijk Wetboek (30448);

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

te doen plaatsvinden op 7 november 2006:

Regels voor de toelating, het op de markt brengen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden) (30474);

Regels inzake de inrichting van het landelijk gebied (Wet inrichting landelijk gebied) (30509).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Wijziging van de Wet op de kansspelen houdende tijdelijke bepalingen met betrekking tot kansspelen via internet (30362);

Regels betreffende pensioenen (Pensioenwet) (30413);

Regels voor de toelating, het op de markt brengen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden) (30474);

Wijziging van de Gemeentewet en de Provinciewet in verband met een verruiming van de bevoegdheid van de raad en provinciale staten om tijdelijk ontheffing te verlenen van het vereiste van ingezetenschap voor wethouders en gedeputeerden (30480);

Wijziging van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens in verband met de aanpassing aan de eisen die gelden voor basisregistraties (30514);

Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de beëindiging van de bekostigingsrelatie tussen de agrarische innovatie- en praktijkcentra en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (30541);

Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 en enige andere wetten in verband met het vergroten van de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers voor het arbeidsomstandighedenbeleid (30552);

Wijziging van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren in verband met onder meer de toepasselijkheid van de Wet verbetering poortwachter, de Wet verlenging loondoorbetalingsverplichting bij ziekte 2003 en de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen ten aanzien van voor het leven benoemde rechterlijke ambtenaren (30596).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, inzake de briefwisseling houdende een verdrag met de IAEA betreffende de cursus inzake de beveiliging van reactoren voor kernonderzoek, te Delft van 26 juni - 7 juli 2006; Wenen 30 mei 2006 (griffiennr. 136172);

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

een, van alsvoren, inzake het verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie; New York, 31 oktober 2003 (griffiennr. 136171);

een, van alsvoren, ten geleide van de notawisseling houdende een verdrag met het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland betreffende de status van militair en burgerpersoneel van de Britse strijdkrachten in de Nederlandse Antillen en Aruba voor de oefening "Caribbean Lion 2006"; Londen, 12 mei 2006. Notawisseling houdende een verdrag met het Koninkrijk België betreffende de status van militair en burgerpersoneel van de Belgische strijdkrachten en de strijdkrachten in de Nederlandse Antillen en Aruba voor de oefening "Caribbean Lion 2006"; Londen, 16 mei 2006 (griffiennr. 136173);

een, van de minister van Justitie, inzake het voornemen instelling commissie auteursrecht (griffiennr. 136169);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ten geleide van het werkprogramma 2007 Onderwijsraad (ter inzage) (griffiennr. 136151);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake het besluit van 19 september 2006 tot wijziging Mediabesluit (ondertiteling ten behoeve van mensen met een auditieve beperking) (griffiennr. 136170);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Informele Ecofin van 8 en 9 september 2006 te Helsinki (griffiennr. 136175);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de Voortgangsrapportage Vervolgactieplan SZW. Vereenvoudiging 2006-2007 (griffiennr. 136187);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, inzake behandeling van de Wet ambulancezorg, met de vraag om nadere informatie over het te verwachten tijdstip van indiening van de Wet op de Veiligheidsregio's (griffiennr. 136139);

een, van alsvoren, inzake Wet maatschappelijke ondersteuning Wmo; toezeggingen tijdens EK-debat (griffiennr. 136141);

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarlijkse werkprogramma 2007 van de Gezondheidsraad/Raad voor gezondheidsonderzoek (RGO) (griffiennr. 136192).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

3. de volgende geschriften:

een, van M. de Jonge te Groningen, inzake een noodkreet over mogelijke uitzetting van een Afghaanse buurman (griffiennr. 136215);

een, van Eelke en Zwanny Visser, inzake de Schipholbrand met de vraag waar de tassen en koffers zijn gebleven van de slachtoffers (griffiennr. 136184);

een, van alsvoren, ten geleide van bijgevoegde brief over de brand in Vertrekcentrum Ter Apel (griffiennr. 136194).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Justitie;

een, van Wim Cox, inzake de WAO (griffiennr. 136185).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.